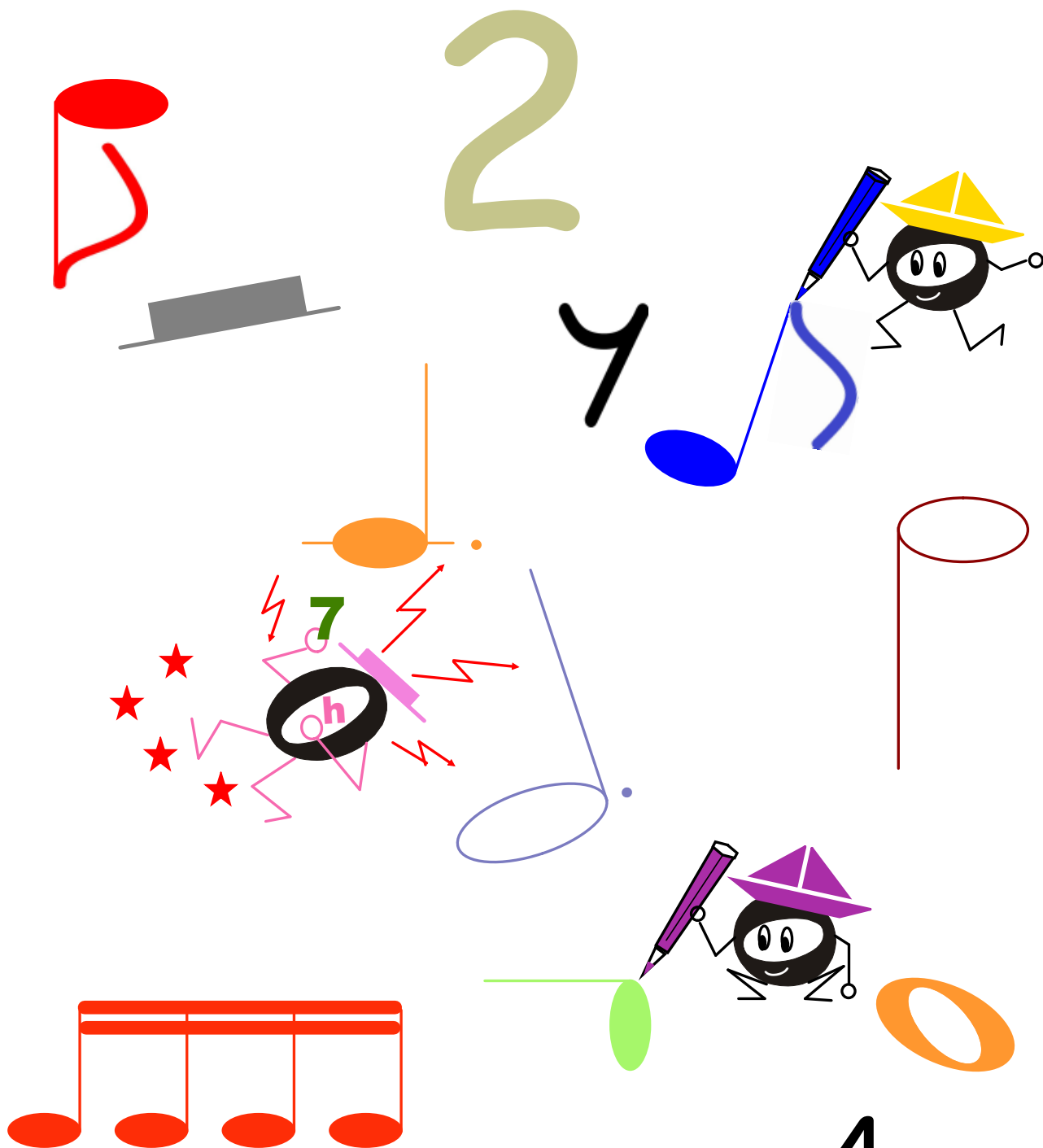

Hudební nauka

Level 4

Použitá literatura

Martin Vozar: Hudební nauka pro ZUŠ, pracovní sešit 2. ročník.
TALACKO EDITIONS 2005

Martin Vozar: Sbírka úloh z teorie. Hudební nauka I. díl

Národní zpěvník (Jaromír Gelnar). Editio Supraphon 1968

dr. Tomáš Houška: Zpěvník pro 3. - 9. ročník ZŠ

Karel Plicka: Český zpěvník

František Mouryc, Raisa Posová: Zpěvník lidových písní

Jiří Válek: Italské hudební názvosloví. Panton 1976

Internetové zdroje:

WWW.YOUTUBE.COM

Jméno a příjmení žáka:

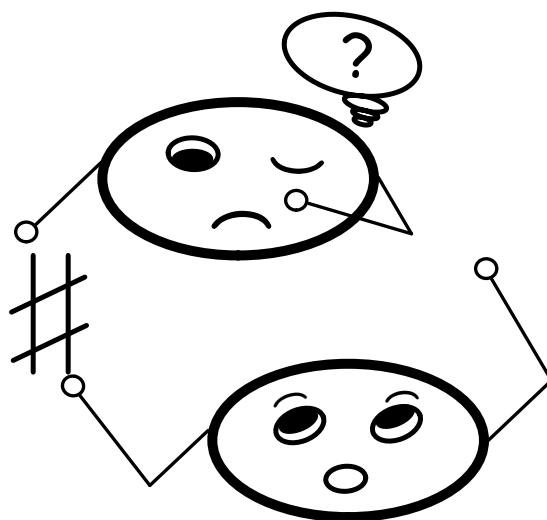
Šk. rok: /

Učebna:

Obsah:

... opakujeme zápis durových stupnic s předznamenáním do 4 křížků

5. Předznamenání
 - ... procvič si zápis předznamenání
7. Durové stupnice s předznamenáním do čtyř béček
8. Jak si zapamatujeme pořadí stupnic s předznamenáním do čtyř béček
9. Stupnice a tónina F dur
10. Stupnice a tónina B dur
11. Stupnice a tónina Es dur, citlivý tón
12. Stupnice a tónina As dur
13. Kdo nám pomůže zapsat správně stupnici
 - ... procvič si zápis stupnice F dur, B dur, Es dur a As dur
18. Zápis předznamenání stupnic do čtyř bé, zápis akordů v přehledu
19. Opakování stupnic s předznamenáním do 4 křížků
20. Připomeň si pořadí stupnic s předznamenáním do 4 křížků
21. Solmizace a fonogestika
22. Do re mi
 - ... procvič si solmizaci a fonogestiku (1) a (2)
25. Co je interval
26. Interval velká sexta
27. Interval velká septima
28. Interval čistá oktáva
 - ... procvič si zápis intervalů (1), (2) a (3)
 - ... procvič si solmizaci a fonogestiku
33. Co je triola?
34. Co je synkopa?
35. Co je předtaktí?
 - ... procvič si synkopu
 - ... procvič si triolu
 - ... procvič a zazpívej si předtaktí a triolu
 - ... procvič a zazpívej si synkopu
40. Veselá a smutná melodie, durová a mollová stupnice, stupnice a moll
41. Durová a mollová stupnice v solmizaci
 - ... zazpívej si v solmizaci (1) a (2)
 - ... co víš o durové a mollové stupnici?
45. Nota osminová s tečkou
46. Obraty tónického kvintakordu
 - ... procvič si zápis a obraty kvintakordu (1), (2) a (3)
50. Dynamická, tempová znaménka a jiné hudební pojmy
 - ... procvič si hudební znaménka (1) a (2)
 - ... opakujeme stupnice a předznamenání, notová osnova na úkoly (1) a (2)
 - ... už víš jak ?

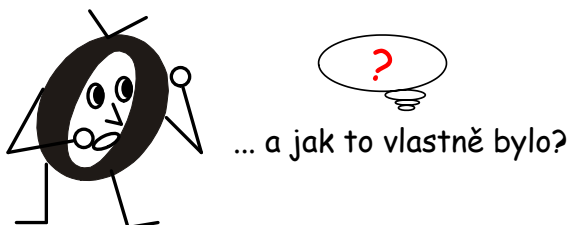
Tento výukový materiál je výhradně určen pro potřeby pedagogů a žáků
Základní umělecké školy Adolfa Voborského, Botevova 3114,
143 00 Praha 4 - Modřany

Autor: Běla Kliková

Software: Smart Notebook 10 - držitel licence ZUŠ Adolfa Voborského, Praha 4 - Modřany

... opakujeme si zápis durových stupnic s předznamenáním do 4 křížků

Už jsme se naučili zapisovat durové stupnice s předznamenáním do čtyř křížků.

Vycházíme ze stupnice **C dur**, která nemá žádné předznamenání.

... od pátého tónu stupnice **C dur**, sestavíme novou řadu, stupnici **G dur** a zapamatujeme si, že **má jeden křížek fis**.

Dále postupujeme stejně:

V **G dur** stupnici vyhledáme pátý tón („d“), sestavíme řadu 8 tónů d, e, fis, g, a, h, cis, d.

Novou stupnici pojmenujeme **D dur**. V předznamenání má **křížky dva: fis a cis**.

Ze stupnice **D dur** takto vznikne **A dur** se **3#(fis,cis,gis)**, z **A dur** vznikne **E dur** se **4#(fis,cis,gis,dis)**.

Jednu z těchto stupnic zapiš do notové osnovy, za stupnicí dopiš akord:
(Nezapomeň na předznamenání)

.....
Pod každou notu napiš její jméno:

Předznamenanání

Předznamenanání je skupina posuvek zapsaná v notové osnově za houslovým klíčem.

Posuvky z předznamenanání platí pro celou skladbu a zapisujeme je na každou notovou osnovu zvlášť. Předznamenanání obsahuje maximálně

7 béček nebo 7 křížků (nelze je mezi sebou přesouvat).

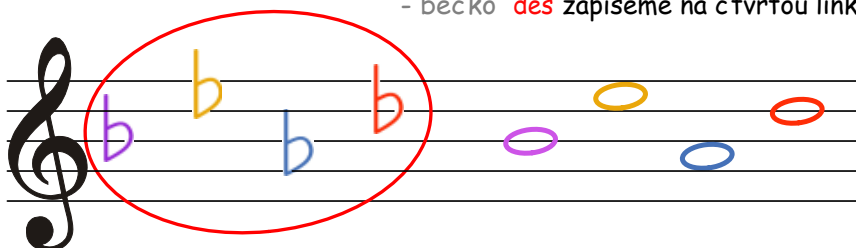
Pořadí posuvek je dané a je nutné si je **zapamatovat!**

b bé, es, as, des, ges, ces, fes.

fis, cis, gis, dis, ais, eis, his.

Zatím budeme potřebovat jen první čtyři béčka. Naučíme se je používat ve stupnicích i v tóninách. Zapamatuj si jejich správný zápis v notové osnově.

- ! Nauč se je zapsat zpaměti !**
- béčko **bé** zapíšeme na třetí linku, tam, kam zapisujeme notu **h¹**,
 - béčko **es** zapíšeme do čtvrté mezery, tam, kam zapisujeme notu **e¹**,
 - béčko **as** zapíšeme do druhé mezery, tam, kam zapisujeme notu **a¹**,
 - béčko **des** zapíšeme na čtvrtou linku, tam, kam zapisujeme notu **d¹**.

Abychom nemuseli v písničce dopisovat posuvky k notám, zapisujeme je do předznamenanání, hned za houslový klíč. Je to jednodušší a přehlednější při hraní z not.

Porovnej:

Žá - dnyj ne - ví ja - ko já, jak se se - če vo - ta - vič - ka, žá - dnyj ne - ví, ...

Žá - dnyj ne - ví ja - ko já, jak se se - če vo - ta - vič - ka, žá - dnyj ne - ví, ...
bé bé g es f f bé bé d f as c bé c bé bé bé g es...

... procvič si zápis předznamenání

Do prázdných políček napiš, jak jdou za sebou béčka v předznamenání:

			des			
--	--	--	-----	--	--	--

Do notové osnovy zapiš z paměti první čtyři béčka z předznamenání:

b b b b

↓ ↓ ↓ ↓

Do prázdných koleček napiš jejich jména.

Pod každou notu v písničce napiš její jméno, ve druhé notové osnově přepiš správně posuvky do předznamenání a znovu noty pojmenuj.

.....
 Já bych k vám rád cho - dil, když ne - - - smím, já bych k vám ...

Durové stupnice s předznamenáním do čtyř béček

Stupnice s béčky tvoříme podobně, jako ty s křížky. Opět vycházíme ze základní stupnice C dur.

V C dur stupnici, která nemá žádné předznamenání, vyhledáme čtvrtý tón - „f“. Od tohoto tónu sestavíme novou řadu tónů od „f“ po „f“. Vznikne nová řada 8 tónů, ve které snížíme béčkem 4. tón proto, aby zněla melodicky správně. Novou řadu přejmenujeme na **stupnici F dur** a přiřadíme jí **půltóny**.

Posuvku **b** přepíšeme **za houslový klíč do předznamenání ...**

(béčko platí pro celý řádek a pro dané noty téhož jména ve všech oktávách).

... a zapamatujeme si, že stupnice F dur má jedno béčko **bé.**

Dále postupujeme stejně:

V F dur stupnici vyhledáme čtvrtý tón („bé“), sestavíme řadu 8 tónů **bé, c, d, e, f, g, a, bé**, snížíme 4. tón „e“ na „es“ a do předznamenání zapíšeme béčka dvě - **bé a es**.

Zapamatujeme si, že nová stupnice se jmenuje **B dur**, má v předznamenání **dvě béčka** **bé a es**.

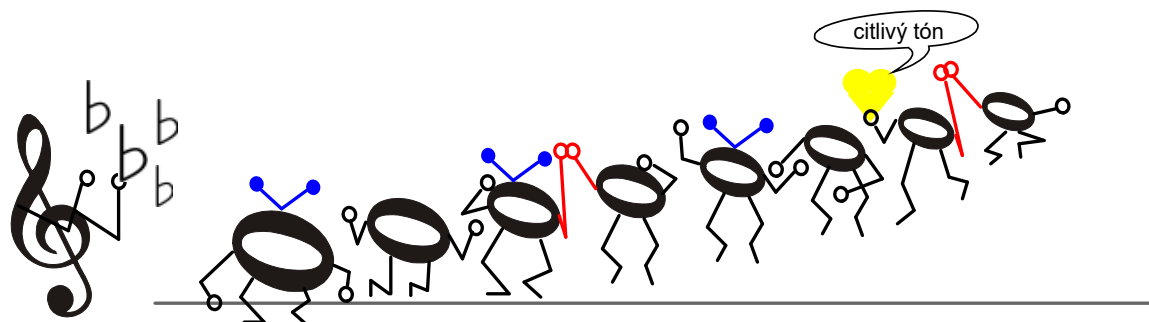
Ze **stupnice B dur** vznikne stejným postupem **Es dur** se **3b(bé,es,as)** a z **Es dur**

stupnice **As dur** s předznamenáním **4b(bé,es,as,des)**.

Jak si zapamatuješ pořadí stupnic s předznamenáním do 4 béček

Pomůže říkanka nebo písnička?

0b	1b	2b	3b	4b
C dur	F dur	B dur	Es dur	As dur
	Franta	bouchnul	Esmeraldu	Asi

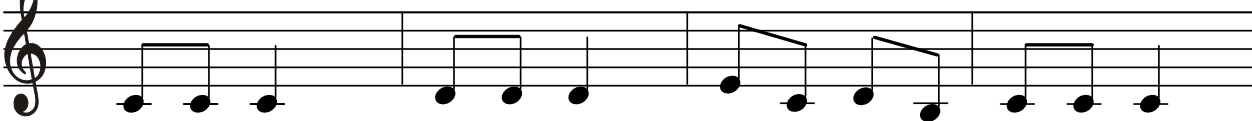

Upraveno podle nápěvu písničky E. Hradeckého
To je on, malý slon

 K F dur, B dur, Es dur, As dur kte - rá béc - ka při - řa - díš,

 bé, es, as ta - ky des, po - zor, ať - se ne - sple - těš.

 Stup - ni - ci si se - sta - víš, půl - tó - ny jí při - dě - líš,

 prv - ní, tře - tí, pá - tý pak do a - kor - du po - sklá - dáš.

Stupnice a tónina F dur

Stupnice je řada tónů, tónina je melodie, vytvořená z tónů stupnice. Kdybychom seřadili tóny z melodie do řady od nejnižšího po nejvyšší a naopak, vznikla by zase stupnice. O skladbách říkáme, že jsou napsány v tóninách, ne ve stupnicích.

Stupnice F dur má 1 béčko (bé)

Diagram of the F major scale on a treble clef staff. The notes are: f¹, g¹, a¹, bé¹, c², d², e², f². A T⁵ chord is shown at the end. A cartoon character with a red hat and a green fish are also present.

- Úplný zápis stupnice obsahuje:
- 1) zápis předznamenání za houslovým klíčem
 - 2) zápis 8 not podle jména stupnice
 - 3) označení půltónů
 - 4) zápis akordu za stupnicí s označením T⁵
 - 5) jména not

Melodie (písnička) v tónině F dur

Tóninu určíme podle předznamenání, název tóniny napoví i jméno posledního tónu v písničce.

Melodie (písnička) v tónině F dur. The score consists of four staves of music in 3/4 time, with lyrics in Czech. The lyrics are: Jsou, -- jsou na po - to -- ce -- rá -- ča -- ta , jsou, -- jsou na po - to -- ce -- ra -- ci. Půj - de - me na ně, vy - be - re me je, půj - de - me na ně, vy - be - re - me je, při mě - sí -- čku -- v no - ci.

Stupnice a tónina B dur

Stupnice B dur má 2 béčka (bé, es)

Do akordu
zapiš béčko
z předznamenání
přímo k notě bé.

A musical staff in treble clef showing the B major scale. The notes are: B (circled in green), C (circled in blue), D (circled in blue), E (circled in green), F (circled in blue), G (circled in blue), A (circled in blue), B (circled in green). Red triangles above the staff indicate the intervals between notes. Below the staff, the notes are labeled: bé, c¹, d¹, es¹, f¹, g¹, a¹, bé¹. To the right, a chord symbol T⁵ is shown with a bass clef and a flat sign.

Melodie (písnička) v tónině B dur

A musical score for a song in B major. The score consists of four staves of music in treble clef with a key signature of two flats (B major). The lyrics are: Ry - by, ry - by, ry - by, rak, rak, rak, u - dě - lá - me my to tak, tak, tak, U - dě - lá - me na ně so -- bě -- sá - ček, u - hlí - dá - me, chy - tí li -- se -- rá - ček. The score includes various musical notations such as notes, rests, and accidentals. There are several illustrations: a red crab, a green fish, and a black character with a red hat and a red crab. A yellow circle with 'B' and a yellow circle with 'dur' are also present. Handwritten annotations include 'es', 'bé', 'c', and 'bé' in blue and green, and a blue circle around the final note of the last staff.

Stupnice a tónina Es dur, citlivý tón

Stupnice Es dur má 3 béčka (bé, es, as)

Do akordu
zapiš béčka
z předznamenání.

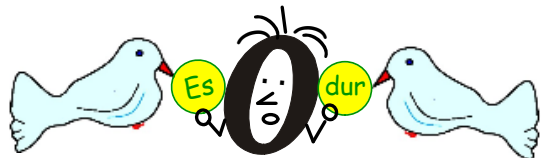
es¹ f¹ g¹ as¹ bé¹ c² d² es² T⁵

Zapamatuj si, že ... :

... citlivý tón je 7. tón v durové stupnici, na kterém cítíme napětí.

Chce pokračovat půltónovým krokem vzhůru k osmému tónu stupnice.

Melodie (písnička) v tónině Es dur

Si - vá ho - lu - bič - ko kdes' by - la,

si - vá ho - lu - bič - ko kdes' by - la?

Kdes' to svo - je po - pe - la - vé pe - ří, kdes' to svo - je

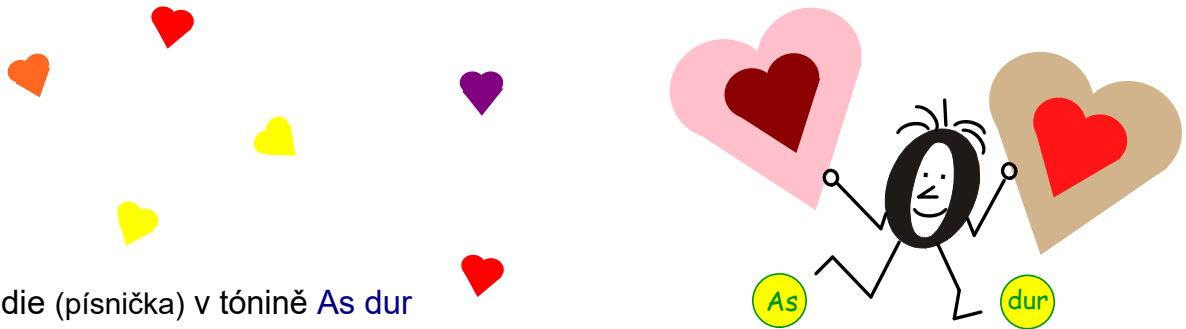
po - pe - la - vé pe - ří ztra - ti - la?

Stupnice a tónina As dur

Stupnice As dur má 4 béčka (bé, es, as, des)

Do akordu
zapiš béčka
z předznamenání.

as¹ bé¹ c² des² es² f² g² as² T⁵

Melodie (písnička) v tónině As dur

Mám já o - brá - zek mám, je na něm Sva - tý Ján, Jsou na něm dvě srd - ce, jed - no dám Mar - kýt - ce, dru - hé si po - - - ne - chám.

... kdo nám pomůže správně zapsat stupnici ?

... a zase ta písnička !!!

Do prázdných srdíček doplň jména tónů z jakékoliv stupnice, kterou znáš.
Podle dané stupnice změníš i její název v sedmém taktu.

Písnička Ti pomůže při zápisu stupnice do notové osnovy. Nauč se ji zpívat z paměti.

Podle nápěvu písničky E. Hradeckého
To je on, malý slon upravla Běla Kliková

o - sm tó - nů po - sta - víš,
po - dle no - ty vpře - du, vza - du, jmé - no dur při - dě - líš.
O - slo - vo se ta - ky hlá - sí, půl - tó - ny dva to je jas - ný,
tře - tí, čtvr - tý, sed - mý, os - mý svor - kou k so - bě při - špen - dlíš.
Prv - ní, tře - tí, pá - tý zas do a - kor - du dáš.

... procvič si zápis stupnice F dur

Jaké předznamenání má stupnice F dur ? Má:

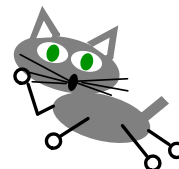
- a) dopiš správné předznamenání za houslový klíč,
- b) doplň chybějící tóny stupnice,
- c) za stupnici dopiš akord,

..... T⁵

- d) označ půltóny svorkou,
- e) pod každou notu napiš její jméno.

Zakroužkuj modře noty, pro které platí předznamenání, pod každou notu v písničce
Náš kocourek napiš její jméno.

Náš kocourek zlámal nohu, nepřišel nám tejdén domů,
jakej byl, strakatej? Měl ocásek uťatej.

... procvič si zápis stupnice B dur

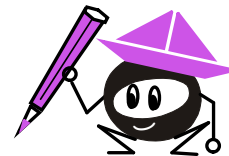
Stupnice B dur má v předznamenání béčka a :

- a) dopiš správné předznamenání za houslový klíč,
- b) napiš v celých notách stupnici B dur,
- c) označ půltóny svorkou,

d) dopiš jména tónů z akordu,

e) v akordu
doplň béčko z předznamenání,

f) pod každou notu stupnice napiš její jméno.

.....

.....

Zakroužkuj modře noty, pro které platí předznamenání,
pod každou notu v písničce Táta náš napiš její jméno.

Táta náš šel na houby,
jestli on tam zabloudí.
Nezabloudí těšte se,
on vám houby přinese.

.....

.....

.....

.....

... procvič si zápis stupnice Es dur

Stupnice Es dur má v předznamenání béčka.

- a) dopiš správné předznamenání za houslový klíč,
- b) doplň chybějící tóny ve stupnici, zakroužkuj tóny, pro které platí předznamenání,
- c) označ půltóny svorkou,

d) v Es dur tvoří akord tóny

..... , , :

e) v akordu
doplň béčka z předznamenání,

f) pod každou notu stupnice napiš její jméno.

Dopiš béčko, které chybí
v předznamenání písničky.

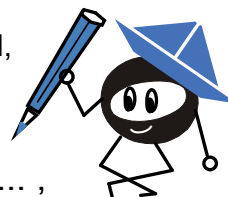
Zakroužkuj modře noty, pro které platí předznamenání,
pod každou notu v písničce Nevdávej se, má panenko napiš její jméno.

Nevdávej se, má panenko,
až ti bude sto let:
až ti zuby vypadají,
nebudou tě bolet.

... procvič si zápis stupnice As dur

Stupnice má v předznamenání 4 béčka: *bé*,,,

- a) dopiš správné předznamenání za houslový klíč, b) za stupnicí napiš akord,
 c) označ půltóny svorkou, d) pod každou notu napiš její jméno,
 e) zakroužkuj modře noty, pro které platí předznamenání

f) doplň, že: stupnice As dur má 2 půltóny: - *des* a -,

T⁵

g) akord se skládá z tónů:, *c²*,

Stará bába jede,
 stará bába jede
 s kolomazí.
 Starej dědek za ni,
 starej dědek za ní
 kytky hází.

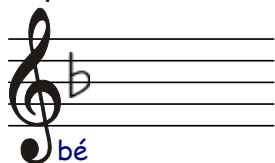
Bába odchází,
 on jí nadchází.
 Ona do komína,
 on ji napomíná,
 ať neblázní!

Zakroužkuj modře noty, pro které platí předznamenání,
 V prvních osmi taktech písničky Stará bába jede
 napiš pod každou notu její jméno.

Zápis předznamenání stupnic do čtyř béček a zápis akordů v přehledu

- připomeň si názvy stupnic a jejich předznamenání:

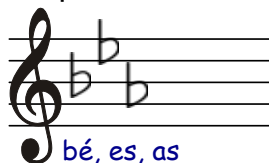
stupnice F dur

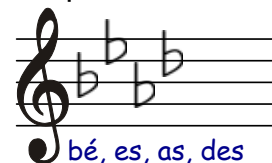
stupnice B dur

stupnice Es dur

stupnice As dur

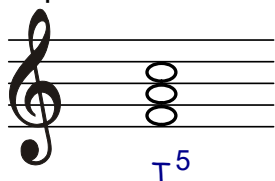

Přesný zápis předznamenání si musíš pamatovat!

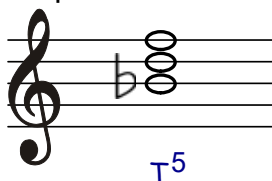
První béčko **bé** zapiš na **třetí linku**, druhé béčko **es** zapiš do **čtvrté mezery**,
třetí béčko **as** do **druhé mezery** a čtvrté béčko **des** napiš na **čtvrtou linku**.
Pořadí béček je dané, nelze je libovolně přehazovat.

- zápis akordů:

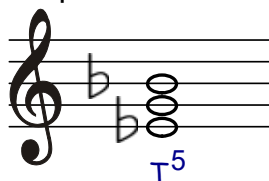
stupnice F dur

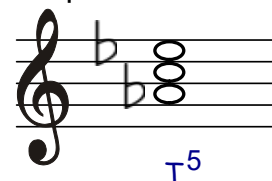
stupnice B dur

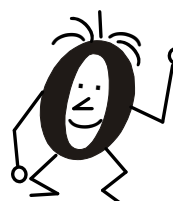
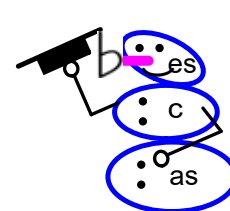
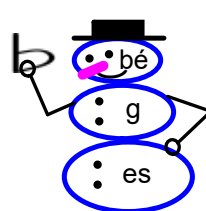
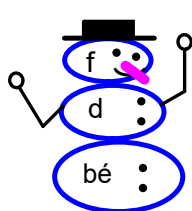
stupnice Es dur

stupnice As dur

K akordům zapiš posuvky z předznamenání přímo k notě.

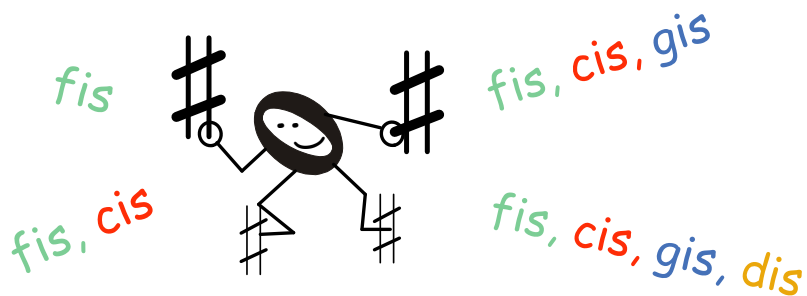

... a ještě jednou pomůcka k zapamatování si pořadí
stupnic podle přibývajících předznamenání:

0b	1b	2b	3b	4b
C dur	F dur	B dur	Es dur	As dur
	Franta	bouchnul	Esmeraldu	asi

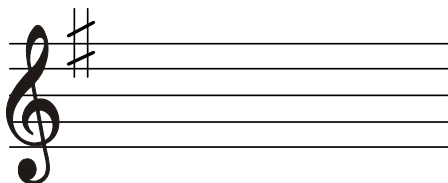
... a ještě opakování stupnic s předznamenáním do čtyř křížků

Vzpomeň si na stupnice, které už umíš. Jsou to stupnice s předznamenáním do čtyř křížků. Připomeň si znovu správný zápis předznamenání do notové osnovy.

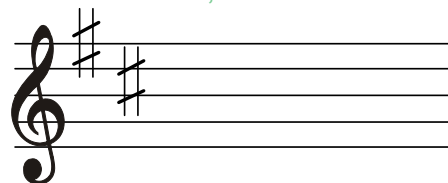

Vzpomeň si, že : ...

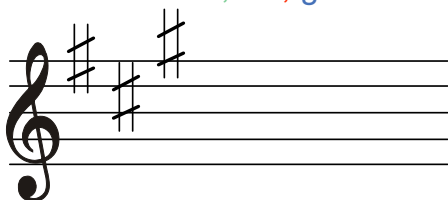
stupnice G dur má 1 #
fis

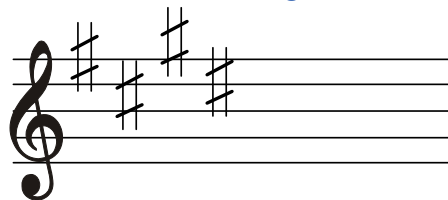
stupnice D dur má 2 #
fis, cis

stupnice A dur má 3 #
fis, cis, gis

stupnice E dur má 4 #
fis, cis, gis, dis

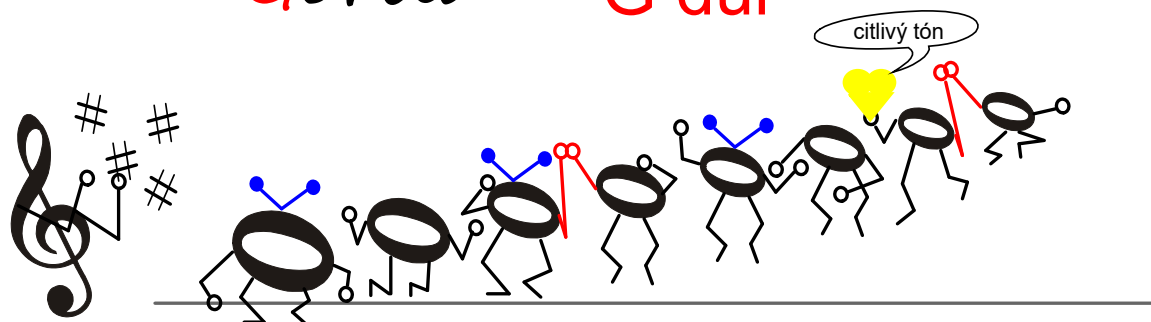
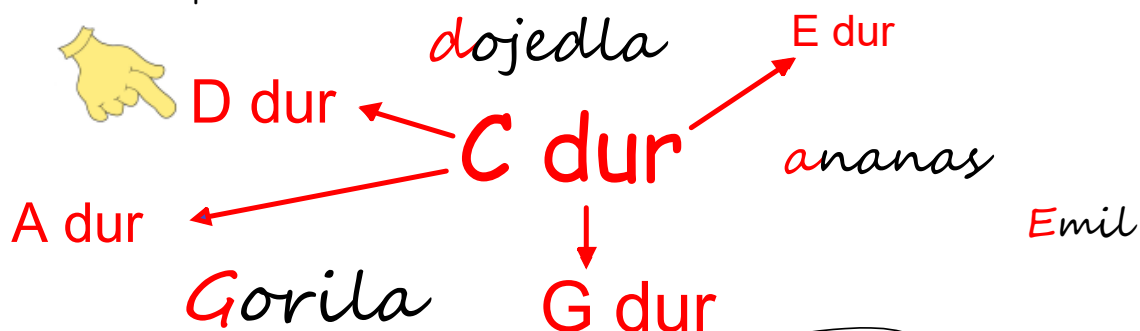

... a ještě pomůcka na zapamatování si pořadí stupnic podle přibývajících předznamenání:

0#	1#	2#	3#	4#
C dur	G dur	D dur	A dur	E dur
	gorila	dojedla	ananas	„e”

Připomeň si pořadí stupnic s předznamenáním do 4 křížků

Pomůže říkanka nebo písnička?

Upraveno podle nápěvu písničky E. Hradeckého
To je on, malý slon

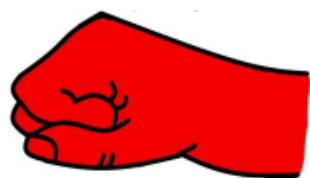
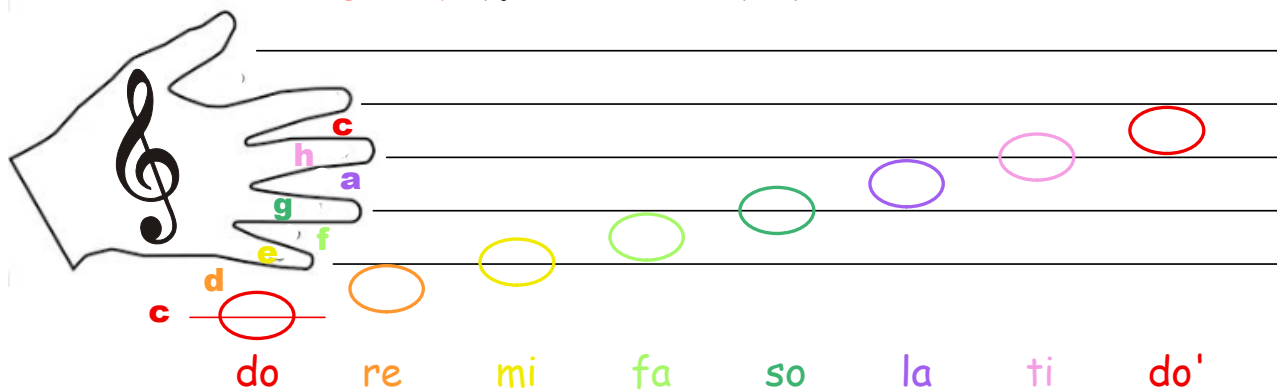
V G dur, D dur, A dur, E dur ja - ké kříž - ky při - řa - díš,
fis, cis, gis ta - ky dis, při - dej, u - ber, u - vi - díš.
Stup - ni - ci si se - sta - víš, půl - tó - ny jí při - dě - líš,
prv - ní, tře - tí, pá - tý pak do a - kor - du po - sklá - dáš.

Solmizace a fonogestika

Solmizační slabiky přejmenují tóny jakékoliv stupnice na:

do - re - mi - fa - so - la - ti - do.

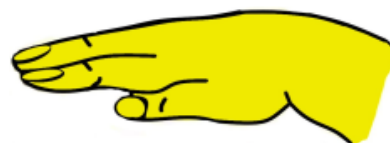
Prostřednictvím fonogestiky vyjádříme různé výšky tónů v melodii.

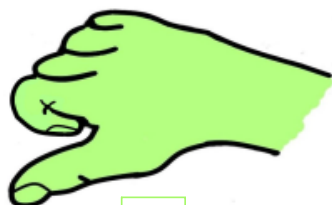
do

re

mi

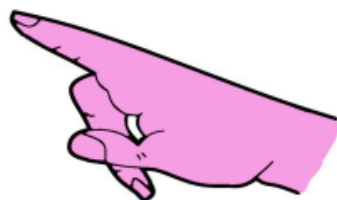
fa

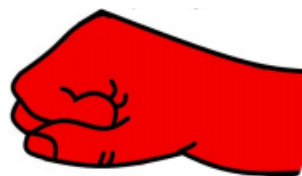
so

la

ti

do'

Jednotlivé stupně znázorníme tvarem a polohou ruky a zároveň si výšku tónu snadno představíme. Pokusíme si je postupně zapamatovat. Každý tón bude mít dvě jména.

Do - re - mi

do

re

mi

fa

so

la

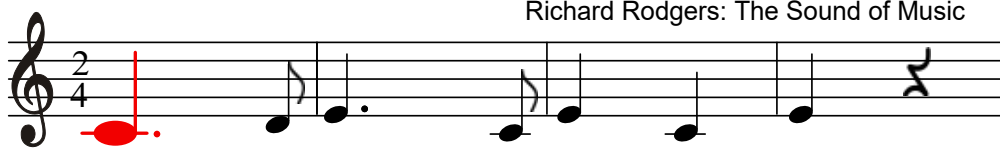

ti

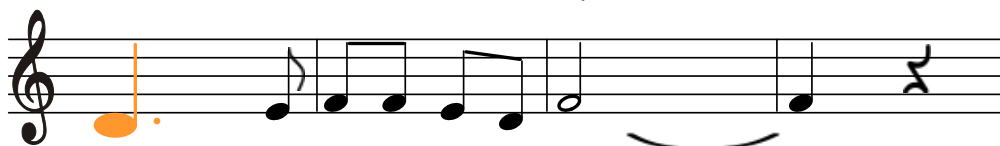

do'

Richard Rodgers: The Sound of Music

Do má do - - - - ma stup - - - ni - ce,

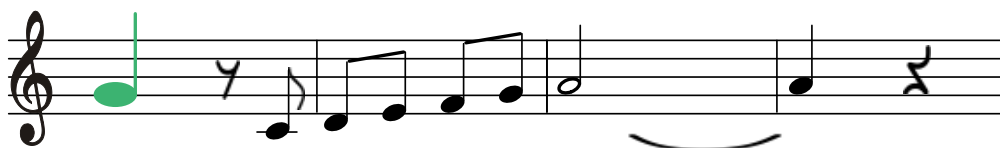
re je liš - ka re - - za - vá - - - - - ,

Mi je mi - - - lé jmé - - no tvé,

fa zas fa - cka bo - la vá - - - - - .

So je zá - ře so - lár - ní - - - - - ,

la je lá - ska ú - žas - ná - - - - - ,

ti zvon ti - še vy - zvá - ní, do se

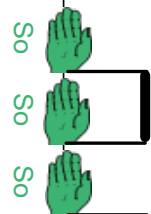
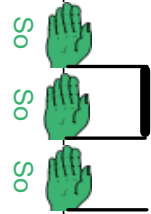
do - mů na - - - vrá - - - tí !

... procvič si

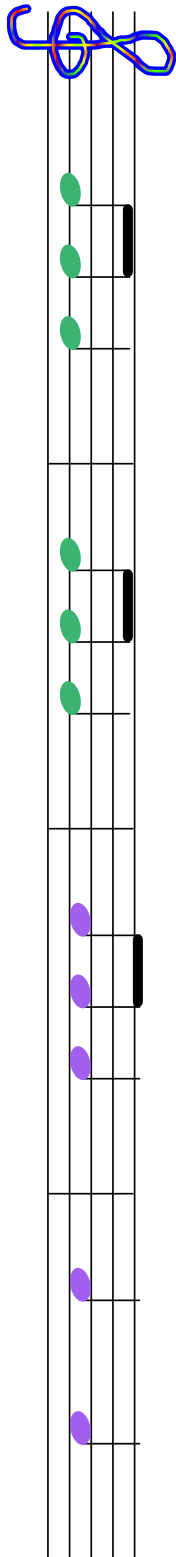
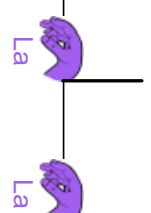
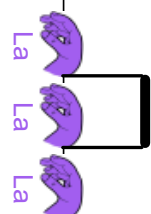
Zpívej a ukazuj:

otoč sešit

So

La

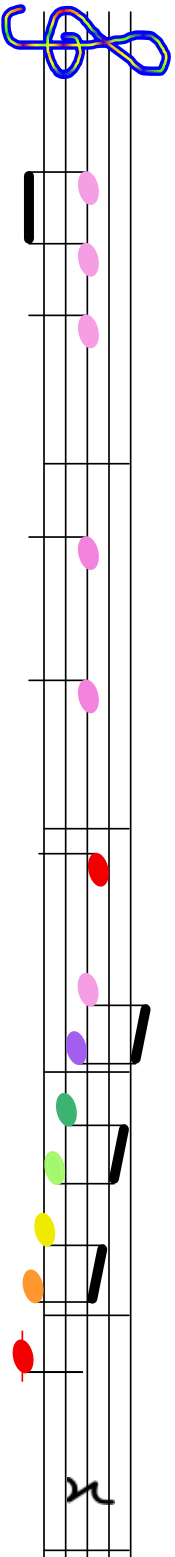
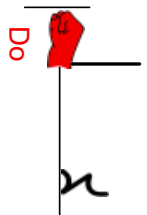
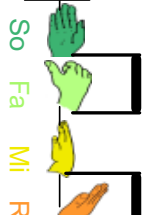
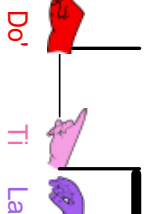
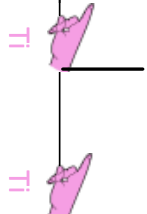
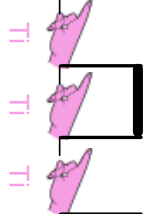
Pi - ská So,

Pi - cas - so,

pí - ská La,

Kar - la.

Ti

Za - brn - káš

Ti - ty?,

Do

Ti

La

So

Fa

Mi

Re

Do.

solmizaci a fonogestiku (diatonika)

Zpívej a ukazuj:
otoč sešit

Do

Re

Za - hraJ **Do,**

Ma - tYl - **do,**

za - hraJ **Re,**

Re - ny.

Mi

Fa

Zpí - vej **Mi**

Mi - ky,

zpí - vej **Fa,**

Fa - ny.

Co je interval ?

Interval je výškový rozdíl dvou tónů, vzdálenost od jednoho tónu ke druhému.

Mezi 1. a 2. tónem je vzestupná vzdálenost šesti tónů.

Mezi 2. a 3. tónem je sestupná vzdálenost sedmi tónů.

Mezi 3. a 4. tónem je vzestupná vzdálenost osmi tónů.

Hudba rozeznává tyto základní intervaly, zapisujeme je čísly:

Prima, sekunda, tercie, kvarta, kvinta, sexta, septima a oktáva.

Rozřadíme je na: **čisté** (prima, kvarta, kvinta, oktáva)

a **velké** (sekunda, tercie, sexta a septima).

Už jsme se seznámili s intervaly od primy po kvintu. Umíme je hledat nebo zpívat v písničkách a umíme je intonovat pomocí zvláštní hudební řeči - **solmizace**; také ukazovat podle domluvených znaků, kterým se říká **fonogestika**.
Doplňme ještě sextu, septimu a oktávu.

prima sekunda tercie kvarta kvinta

velká sexta velká septima čistá oktáva

v. 6 v. 7 č. 8

(nezapomeň že, interval vznikne mezi dvěma jakýmkoliv tóny).

Zapamatuj si, že ... :

- **velké** intervaly syčí: **sssekunda, tercccie,** také **sss sexta a sss septima !**
- **čisté** intervaly nesyčí: prima, kvarta, kvinta a oktáva

Interval velká sexta

Interval velká sexta je vzdálenost od prvního tónu stupnice k šestému.

do

la

Interval velká sexta patří do skupiny základních intervalů s názvem „velké“. Abychom nemuseli celý název vypisovat, použijeme zkratku **v. 6** a interval vyslovíme v plném znění - **velká sexta**.

Interval velká sexta zazní na začátku písničky **Rozvíjej se, poupátko**, z pohádky Pyšná princezna. Znamou melodii z filmového zpracování pohádky napsal skladatel D. C. Vačkář.

Roz - ví - jej se pou-pát ----- ko, nej - krás-něj - ší z kvě-tů ----- ,
 Sex - tu zpí - vá prin-cez ----- na, by - la kdy-si pyš-ná ----- ,

od rá---na až do no -- ci, bu--deš vo - něť svě - tu.
 šest tó---nú jí vy--brn - ká lout--na za - hrad - ní - ka.

Interval velká septima

Interval velká septima je vzdálenost od prvního tónu stupnice k sedmému.

1 c

7 h

v. 7

Nebo také...

v. 7 v. 7 v. 7

melodický zápis harmonický zápis

ti

do

septima

Interval velká septima je nezpěvný interval, proto se v písničkách takřka nevyskytuje. Sluchem jej snadno poznáme, zní ostře a „falešně“.

Interval čistá oktáva

Interval čistá oktáva je vzdálenost od prvního tónu stupnice k osmému.

č. 8

Start

Cíl

do
ti
la
so
fa
mi
re

do

č. 8

č. 8

č. 8

vzestupná
melodický zápis

sestupná
melodický zápis

harmonický
zápis

Interval čistá oktáva patří do skupiny základních intervalů s názvem „čisté“. Abychom nemuseli celý název vypisovat, použijeme zkratku č. 8 a interval vyslovíme v plném znění - čistá oktáva.

Interval čistou oktávu slyšíme několikrát v melodii písničky **Sil jsem prosu**, naučíme se ji zazpívat z paměti.

č. 8

do

Sil jsem pro - so na sou - vra - - ti, ne - bu - du ho ží - - - ti,
O - - - ktá - - va je čis - tá no - - ta, za - slou - ží si chvá - - - lu,

mi - - lo - - val jsem hez - ké děv - - če ne - bu - du ho mí - - - ti.
je to no - vý a - - tlet ro - - - ku, do - pře - j - me jí slá - - - - vu.

Sil jsem, ne - - žal jsem, mi - - lo - - val jsem, ne - vzal jsem,
So - - - tva vy - - sko - - čí, o - sm tó - nů pře - - sko - - čí,

sí - - - ti, ne - - ží - - ti, mi - - lo - - va - - ti, ne - - vzí - - ti.
Na me - - - - - daj - - - - li zkrát - ka ú - - to - - - - čí!

... procvič si zápis intervalů

Doplň, že:

interval je mezi dvěma tóny.

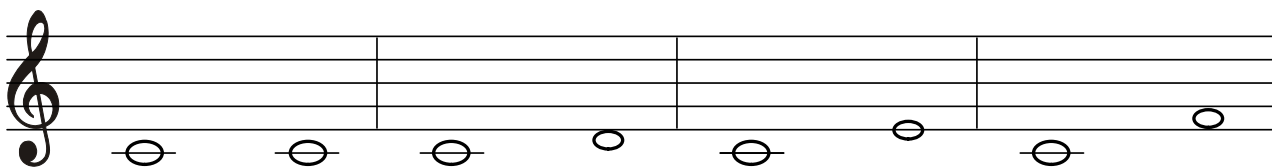
Seřaď názvy všech intervalů ve správném pořadí od nejmenšího po největší:
(kvarta, oktáva, sekunda, prima, ~~septima~~, tercie, sexta, kvinta)

..... , , , ,
..... , , *septima* ,

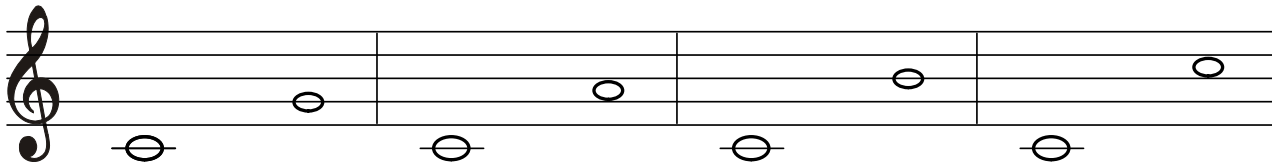
a) zakroužkuj čisté intervaly:

b) ostatním intervalům říkáme:

Pod jednotlivé dvojice tónů doplň názvy intervalů:

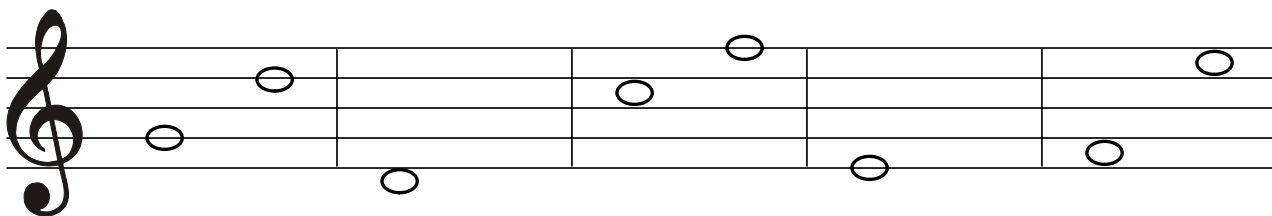

.....

.....

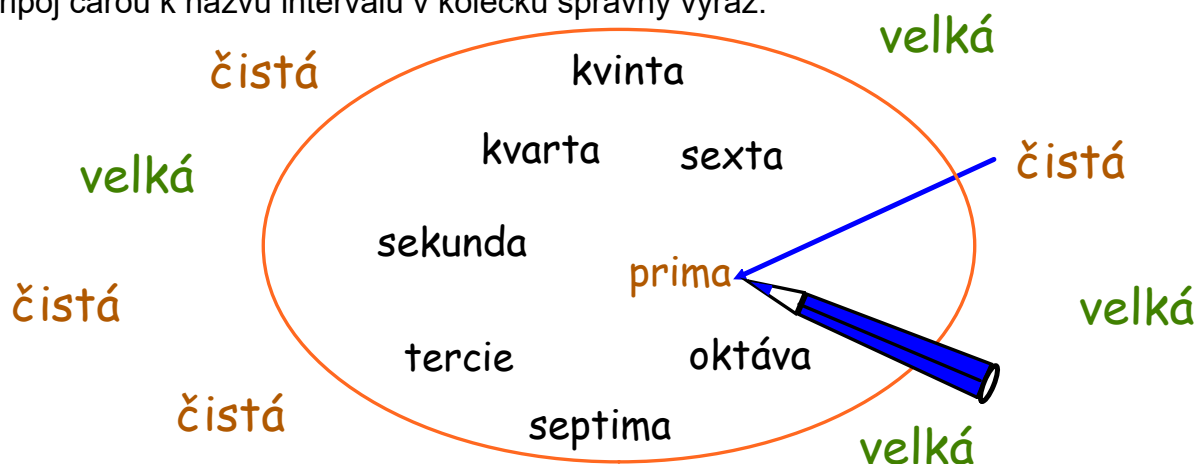
Zapiš název intervalu nebo doplň druhou (vrchní) notu podle názvu intervalu:

..... *v. sexta* *č. oktáva*

... procvič si zápis intervalů

Připoj čarou k názvu intervalu v kolečku správný výraz:

Podle názvu intervalu doplň druhou (vrchní) notu:

Popiš intervaly zkratkou (č. nebo v. a číslicí):

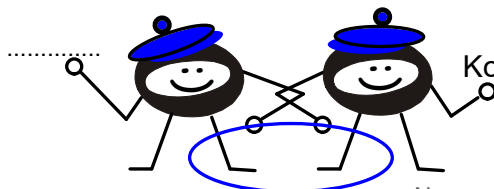
- Doplň:
- **prima** - je vzdálenost od **prvního** tónu stupnice k
 - **sekunda** - je vzdálenost od tónu stupnice ke **druhému** .
 - **tercie** - je vzdálenost od tónu ke
 - **kvarta** - je vzdálenost od **prvního** tónu stupnice ke
 - **čistá kvinta** - je od tónu k
 - **sexta** - je vzdálenost od tónu k
 - **septima** - je od tónu k
 - **oktáva** - je vzdálenost od tónu stupnice k **osmému** .

... procvič si zápis intervalů

Poznej a doplň číslem název u intervalů označených kroužkem
(před každý napiš zkratku č. nebo v.).

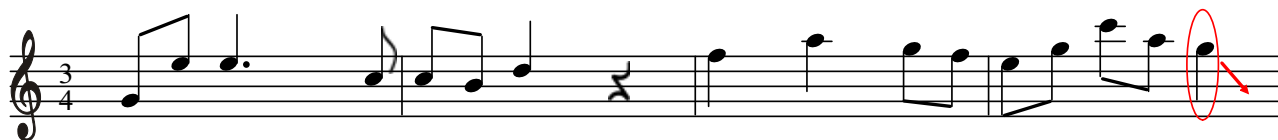
č. 4

Kolik čistých prim je v písničce?

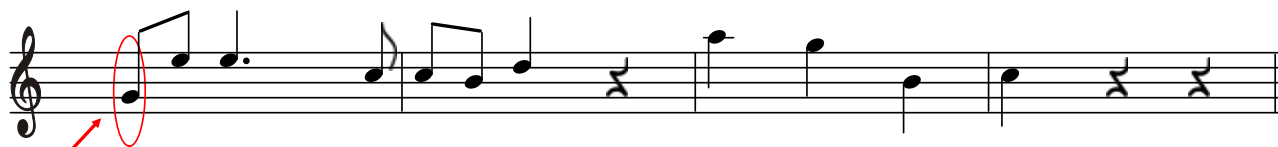
Nezapomeň, že taktová čára intervalu nepřekáží!

Pod každou dvojici tónů doplň, jen číslem název intervalu:

2 3 3

2 3

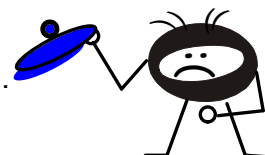

2 3

6 2

Jaký interval je mezi poslední notou v první notové osnově a první notou ve druhé osnově?

Který interval v písničce chybí?

... procvič si solmizaci a fonogestiku

Zpívej a ukazuj:

Do Re Mi Fa So La Ti Do'

Hand gesture icons above the first staff: Red hand (Do), Red hand (Do), Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Red hand (Do), Red hand (Do), Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Red hand (Do), Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Green hand (So), Green hand (So).

Do Do Do Mi Do Do Do Mi Do Do Mi So So
Ho - ro, ho - ro, vy - so - ká jsi, ho - ro skal - na - tá,

Hand gesture icons above the second staff: Purple hand (La), Green hand (So), Yellow hand (Mi), Red hand (Do), Purple hand (La), Green hand (So), Yellow hand (Mi), Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Yellow hand (Mi), Orange hand (Re), Orange hand (Re), Red hand (Do).

La So Mi Do La So Mi Do Mi Mi Re Re Do
na té ho - ře hla - vu sklo - ním, pe - vně bu - du stát.

Hand gesture icons above the third staff: Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Green hand (So), Purple hand (La), Yellow hand (Mi), Yellow hand (Mi), Orange hand (Re), Red hand (Do), Orange hand (Re).

Do Mi So La Mi Mi Re Do Re
Ne, ne, ne, ne za - po - meň na mě,

Hand gesture icons above the fourth staff: Red hand (Do), Yellow hand (Mi), Green hand (So), Purple hand (La), Yellow hand (Mi), Yellow hand (Mi), Orange hand (Re), Orange hand (Re), Red hand (Do).

Do Mi So La Mi Mi Re Re Do
jo, jo, jo, jo, vzpo - mí - nej a breč.

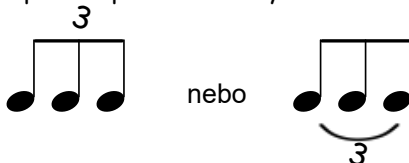
Co je triola ?

Triola je skupinka tří stejně dlouhých not. Vznikne rozdělením jedné noty na tři stejné díly.

Častá je **triola osminová**,

V notovém zápisu je označena číslem 3 nad nebo pod skupinkou triolových not.

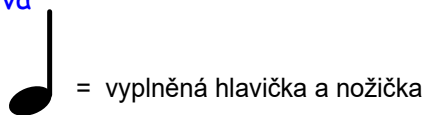
Skládá se ze tří osminových not, celou skupinku zahrajeme **na jednu dobu**.

Aby byly všechny tři noty v triole pravidelné a stejně dlouhé, počítáme je na slabiky

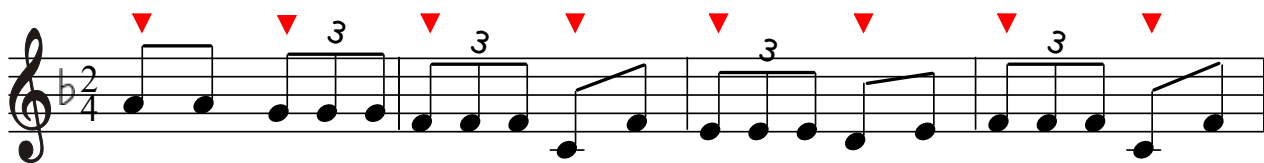
„ta - pr - vá“, „ta - dru - há“... nebo „prv - ní - díl“, „dru - hý - díl“... ,

ale pomocí rytmických slabik si triolu ještě lépe představíme:

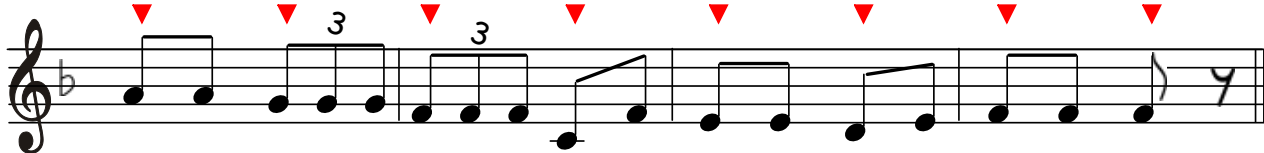
Nota čtvrt'ová

ty - ry - ly

Hla - va, ra-me-na, ko-le-na, pal-ce, ko-le-na, pal-ce, ko-le-na, pal-ce,
 ty ty ty-ry-ly ty-ry-ly ty-ty ty-ry-ly ty ty ty-ry-ly ty-ty

hla - va, ra-me-na, ko-le-na, pal-ce, o-či, u-ši, pu-sa, nos.
 ty ty ty-ry-ly ty-ry-ly ty-ty ty ty ty ty ty ty ty

Co je synkopa ?

Synkopa je nepravidelný rytmický útvar, který vznikne přenesením přízvuku z těžké doby na lehkou.

Co je přízvuk (akcent) v hudbě?

Tóny **s přízvukem** (akcentem) hrajeme silněji, přízvučněji.

Tóny bez přízvuku hrajeme slaběji, odlehčeně, lehce.

Těžkou, přízvučnou dobu najdeme

na začátku každého taktu na první době.

Ostatní doby v taktu jsou nepřízvučné, lehké.

Stejně je to i v řeči.

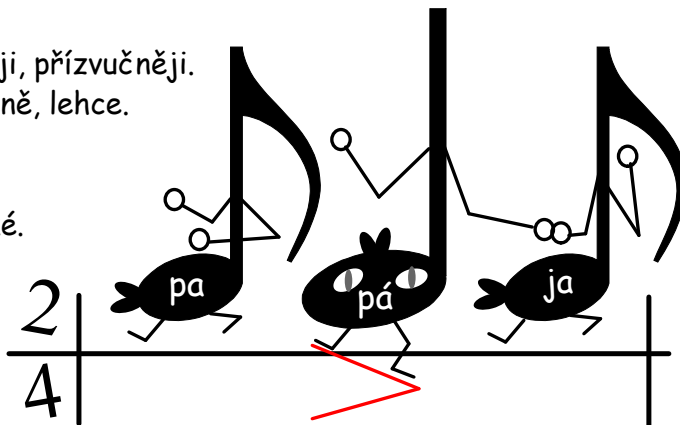
- vyslov správně slova:

kaše, haše, duše, $\frac{2}{4}$

hadice, čepice, matice, $\frac{3}{4}$

rukavice, řemenice, popelnice $\frac{4}{4}$

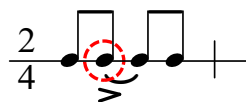
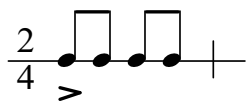
- přízvuk je vždy na první slabice.

V hudbě označujeme přízvuk značkami:

Přesuneme-li přízvuk z přízvučné doby na nepřízvučnou, vytvoříme **synkopy**.

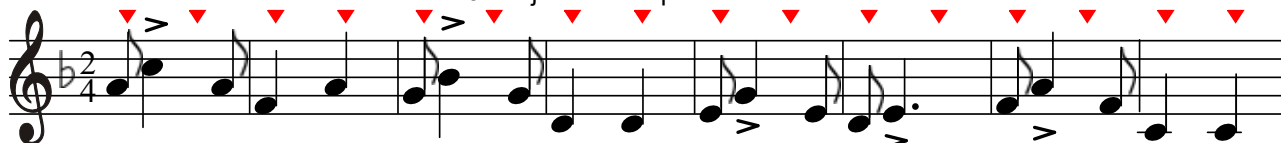
Přízvuk se přesunul na druhou polovinu první doby

Nejčastější příklad synkopy: takovou synkopy nejlépe vystihuje slovo **papája**.

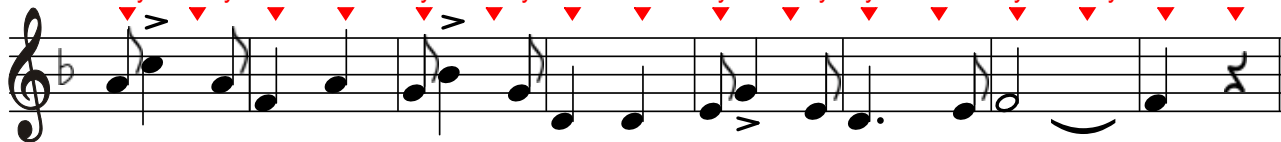

Shake the Papaya Down

Jamajská lidová píseň

Pa-pá - ja slad - ká, pa-pá - ja hoř - ká, pa-pá - ja sla-ná, pa-pá - ja trp - ká,
Ty tá ty tá tá ty tá ty tá tá ty tá ty ty taum ty tá ty tá tá

pa-pá -- ju ne - su v ko-ší -- ku kle - su, pa-pám pa - pá - ju rád!
ty tá ty tá tá ty tá ty tá tá ty tá ty taum ty tá á á

Co je předtaktí ?

Předtaktí je neúplný takt na začátku skladby. Neúplný je i poslední takt skladby, která má předtaktí. Součet dob z předtaktí a z posledního taktu vytvoří jeden celý takt. Nebývá to ovšem pravidlem.

A Ram Sam Sam

Lidová píseň z Maroka

1.

A ram sam sam, A ram sam sam, Gu-li gu-li gu-li gu-li gu-li ram sam sam.

2.

A rá fig, a rá fig, gu-li gu-li gu-li gu-li gu-li ram sam sam.

Jiné příklady předtaktí: →

Někdy bývá neúplný takt na začátku skladby doplněný pomlčkami, přesto mluvíme o předtaktí. V takovém případě má první a poslední takt úplný počet dob.

Kumbayah

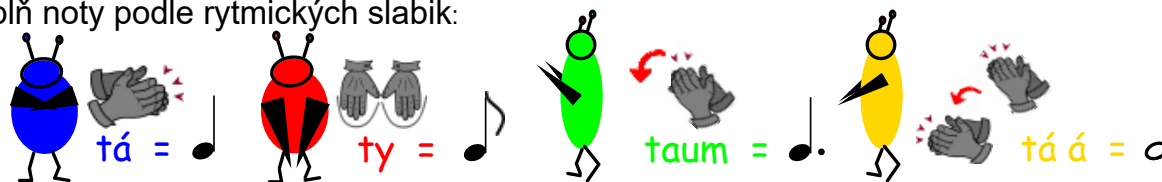
Spiritual

Kum-ba-yah, my Lord, Kum-ba-yah, Kum-ba-yah, my Lord, Kum-ba-

yah, Kum-ba-yah, my Lord, Kum-ba-yah! Oh, Lord, ---- Kum-ba-yah!

... procvič si synkopy

Doplň noty podle rytmických slabik:

2/4

ty tá	ty ty taum	ty tá	ty ty taum	ty tá	ty ty taum	ty tá	ty ty taum
-------	------------	-------	------------	-------	------------	-------	------------

Pa-pá - ju va-řím, pa-pá - ju sma-žím, pa-pá - ju du-sím, pa-pá - ju u-dím,

ty tá	ty tá	tá	ty tá	ty tá	tá	ty tá	ty taum	ty	tá	á	á	fu
-------	-------	----	-------	-------	----	-------	---------	----	----	---	---	----

pa-pá - ju pe - ču, v pe-ká - či ne - su, ty máš pa-pá - - - ju rá - á - á - d.

... pak vytleskej a slova rapuj: papáju vařím... rapování = rytmické mluvení slabik

Doplň rytmické slabiky podle not a slov:

2/4

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Pa-pá - ju krá - jím, pa-pá - ju vá - lím, pa-pá - ju dr-tím, pa-pá - ju ce-dím,

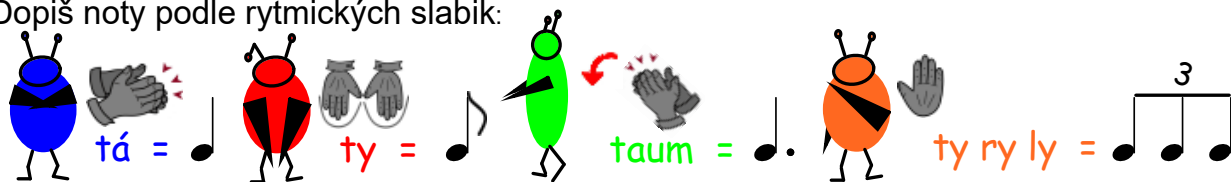
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

pa-pá - ju ne - su, v ta-lí - ři kle - su, tam vám pa-pá - - - ju dá - á - m.

Nezapomeň si písničku také zaspívat:

... procvič si triolu

Dopiš noty podle rytmických slabik:

2/4

Vče - la, je - pi - ce, mra-ve-nec, mou - cha, mra-ve-nec, mou - cha, mra-ve-nec, mou - cha,

vče - la, je - pi - ce, mra-ve-nec, mou - cha, ble - cha, vo - sa, sr - šeň, chroust.

... pak vytleskej a slova rapuj: včela, jepice... rapování = rytmické mluvení slabik

Doplň rytmické slabiky podle not a slov:

2/4

Ji - ři - na, Hon - za, Fran - ta, Te - re - za, Fran - ta, Te - re - za, Fran - ta, Te - re - za,

Ma - těj, Mi - la - da, Sa - bi - na, Stan - da, Pe - tr, Pa - vel, O - ta, Sam.

Dopsaná políčka s rytmickými slabikami můžeš vybarvit:

... procvič a zazpívej si předtaktí i triolu

Předtaktí je takt na začátku skladby.

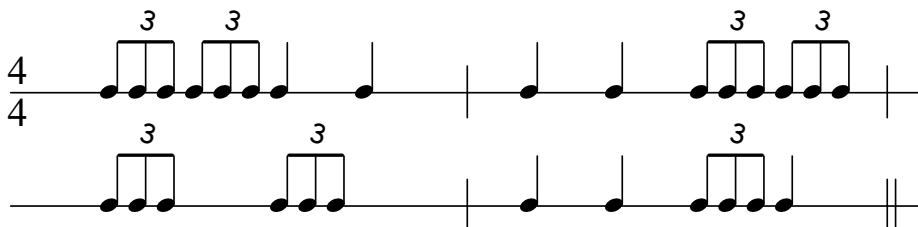

Italská koleda

Jak krá - - sně zá - - ří noc když hvěz - dy
 při - plu - jí k nám, na ne - - - bi svět - - lo
 sví - - - tí - - - při - chá - - zí vá - - no - - ční čas.

V písničce zakroužkuj předtaktí, legato, ligaturu:

Triola je skupina not.

Traditional

Pluj, pluj, loď - - - ko má, leh - - - ce s prou - dem dál,
 Row, row, row your boat Gent - - - ly down the stream,
 ve - se - le, ve - se - le, ve - se - le, ve - se - le, snad - - ný ži - - vot máš!.
 me - rri - ly me - rri - ly, me - rri - ly, me - rri - ly, life is but a dream!

... procvič a zazpívej si synkopy

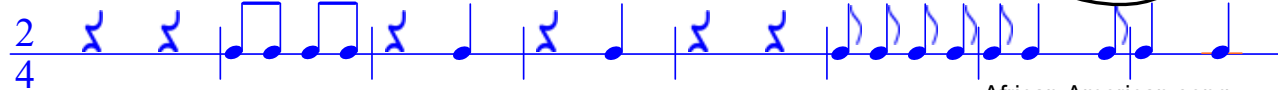
Přenesením přízvuku z těžké (první) doby na lehkou (druhou) vytvoříme:

Rytmický doprovod: = tá, = ty, = fu

... najdi a zakroužkuj v písničce.

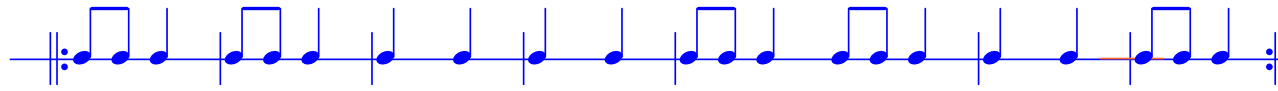

$\frac{2}{4}$

African American song
Brother Noah Built the Ark

Po-sklá - dal prý bra - tr No - e, ko-ráb sta - rý, z ků-ry hi - kó --- ro-vé.

Sta - věl ar - chu ó - hromnou, s ok - ny, dveř - mi -- i pod-la - hou. ---

Pojď - te všich - ni na mou loď, tam mí - sta je pro kaž-dé - ho dost.

Zví-řát - ka jdou s brat - rem No - e, před po-to - pou všich-ni pryč u - te -če -me!

Veselá a smutná melodie

Jistě jste všimli, že některé melodie znějí **vesele** a některé **smutně**.

Veselé melodie jsou sestaveny z tónů stupnice **durové**.

zní vesele

Kočka le-ze dí - rou, pes ok -

zní smutně

Kočka le-ze dí - rou, pes ok -

Kdybychom seřadili tóny podle výšky ze smutně znějící melodie do řady, vytvořili bychom stupnici, která bude znít jinak, než stupnice durová. Uslyšíme, že nová stupnice **zesmutněla**. Takovou stupnici označíme jako **stupnici mollovou**.

Durová a mollová stupnice

Durová stupnice je řada osmi tónů, jdoucích za sebou uspořádaných podle určitých pravidel. Má dva půltóny mezi 3. a 4.; 7. a 8. tónem. **Zní vesele**.

Mollová stupnice je řada osmi tónů, jdoucích za sebou, jen má jinak umístěné půltóny. Na rozdíl od durové najdeme první půltón mezi 2. a 3. tónem, (další půltóny se stěhují podle druhů mollové stupnice). **Zní smutně**.

První (základní) mollová stupnice se jmenuje **a moll**.

Je sestavena z tónů hudební abecedy, seřazené od tónu „a“ do „a“:

a h c d e f g a

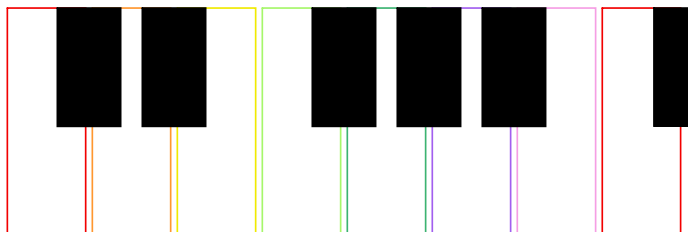
a h c d e f g a

a¹ h¹ c² d² e² f² g² a²

Durová a mollová stupnice v solmizaci

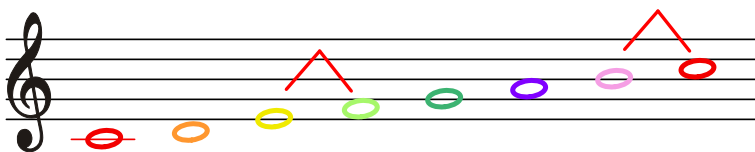
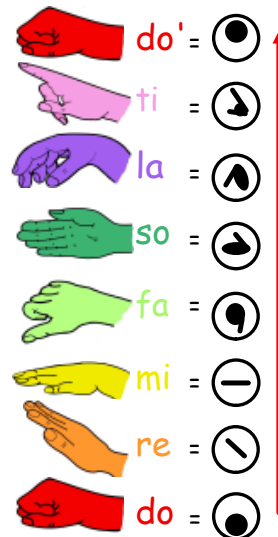
Pomocí solmizačních slabik určíme výšku tónů ve stupnicích.

Durová stupnice

Solmizace platí pro všechny durové stupnice stejně.

V každé stupnici je „Do“ první tón.

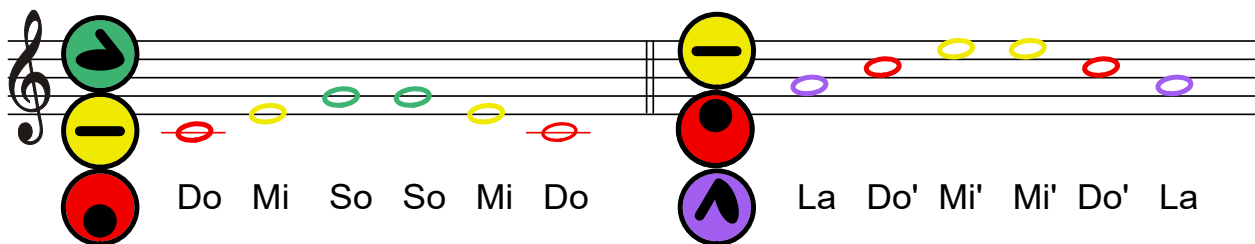
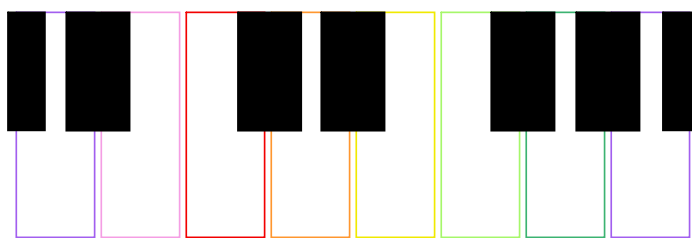
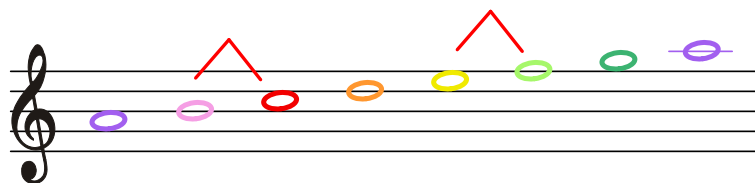
Do Re Mi Fa So La Ti Do'

La Ti Do' Re' Mi' Fa' So' La'

Mollová stupnice

Solmizace platí i pro všechny mollové stupnice stejně. V každé stupnici je „La“ první tón.

Do Mi So So Mi Do

La Do' Mi' Mi' Do' La

... zazpívej si v solmizaci

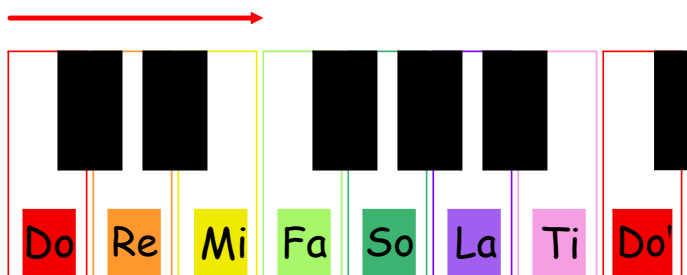
Do Re Mi Fa So La Ti Do'

Do Do Re Do Re Mi Do Re Mi Fa Do Re Mi Fa

So Do Re Mi Fa So La Do Re Mi Fa So La Ti Do Re Mi Fa So La Ti Do'

Do Re Mi Fa So La Ti Do'

Do' Ti La So Fa Mi Re Do

Do' Do' Ti Do' Ti La Do' Ti La So Do' Ti La So

Fa Do' Ti La So Fa Mi Do' Ti La So Fa Mi Re Do'

... zazpívej si v solmizaci

La Ti Do' Re' Mi' Fa' So' La'

e¹ f g¹ a¹ h¹ c d² e² f²

 Mi La Ti Do' Re' Mi' Fa' So' La'

... co víš o durové a mollové stupnici?

Některé melodie znějí , jiné znějí :
Z tónů těchto melodií můžeme sestavit řadu, kterou nazýváme stupnice.

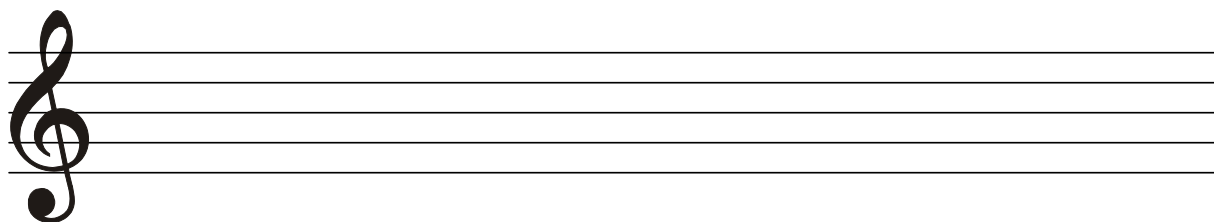
? Veselejší charakter mají stupnice

? charakter mají stupnice mollové.

Durová stupnice bez předznamenání se jmenuje:

mollová stupnice bez předznamenání je:

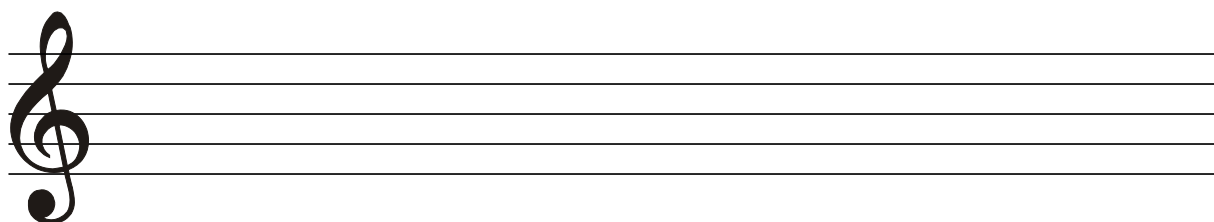
??? durovou stupnici bez předznamenání zapíšeš do notové osnovy ?
(piš v celých notách)

.....

- a) pod každou notu napiš její jméno,
- b) označ oba půltóny,
- c) druhý půltón tvoří tóny:

Do notové osnovy zapíš **stupnici a moll** (piš v celých notách).

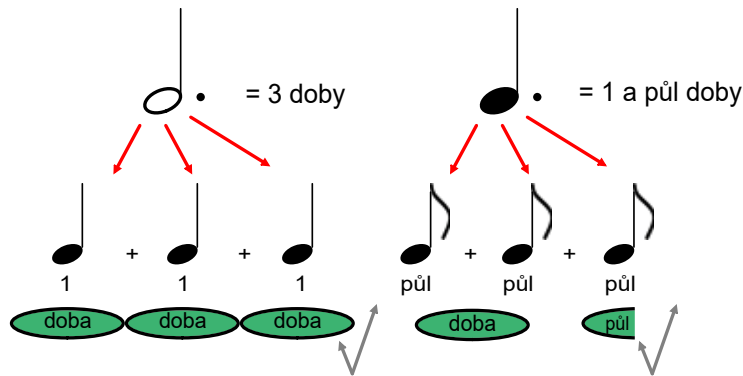

.....

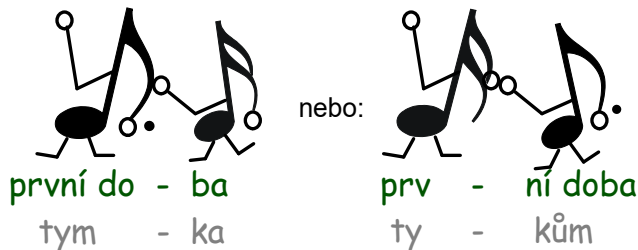
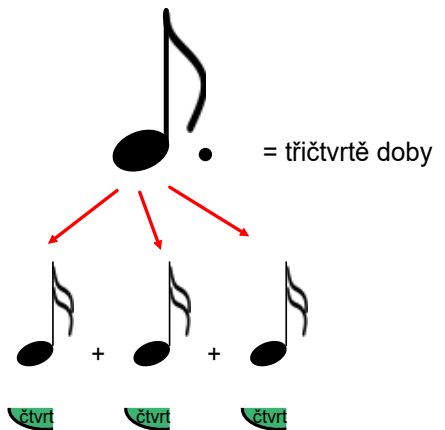
- a) pod každou notu napiš její jméno,
- b) označ první půltón,
- c) první půltón tvoří tóny:

Tečka za notou osminovou

... už víš, že: **tečka za notou prodlouží** základní notu (= nota, ke které je tečka připojena) **o polovinu její hodnoty.**

... zapamatuj si:

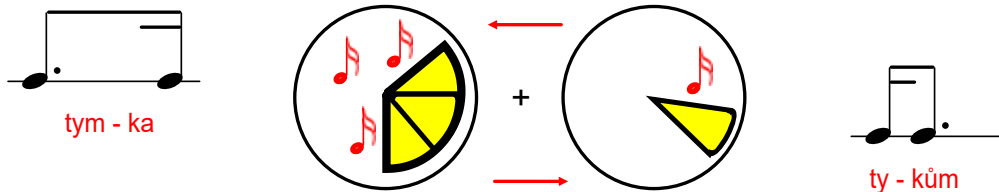

Osminová nota s tečkou kamarádí s notou šestnáctinovou. Spolu tvoří jednu dobu.

Rytmizace noty osminové s tečkou.

Nota osminová s tečkou a šestnáctinová - nota šestnáctinová s osminovou s tečkou

Clap clap song

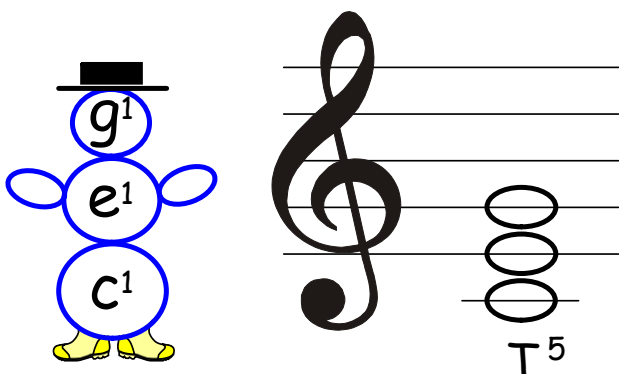
4/4

fu	fu	tym ka	tym ka	tá	tá	tá	fu	fu	fu	tym ka	tym ka	ty	ty	ty	fu
----	----	--------	--------	----	----	----	----	----	----	--------	--------	----	----	----	----

tyryly	tym ka	tyryly	tym ka	tyryly	tymka	tyryly	tym ka	ty kům	fu	tá	fu	fu	fu	fu	tyryly
--------	--------	--------	--------	--------	-------	--------	--------	--------	----	----	----	----	----	----	--------

Obraty kvintakordu

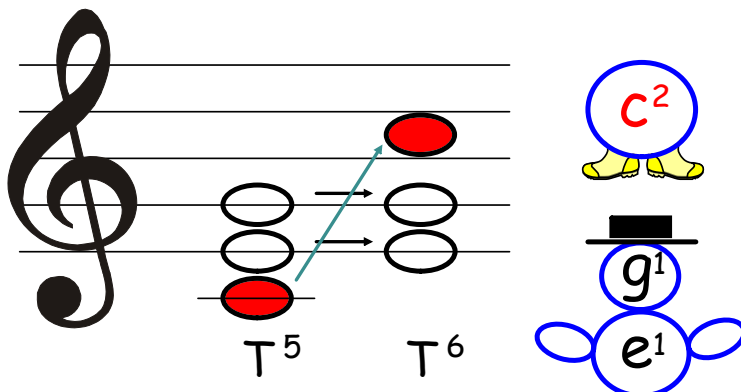

Už umíme zapsat do notové osnovy stupnice s předznamenáním do 4 \sharp , 4 \flat . Víme, že za stupnicí zapisujeme akord s označením T^5 (tónický kvintakord), který sestavíme z 1., 3. a 5. tónu každé stupnice.

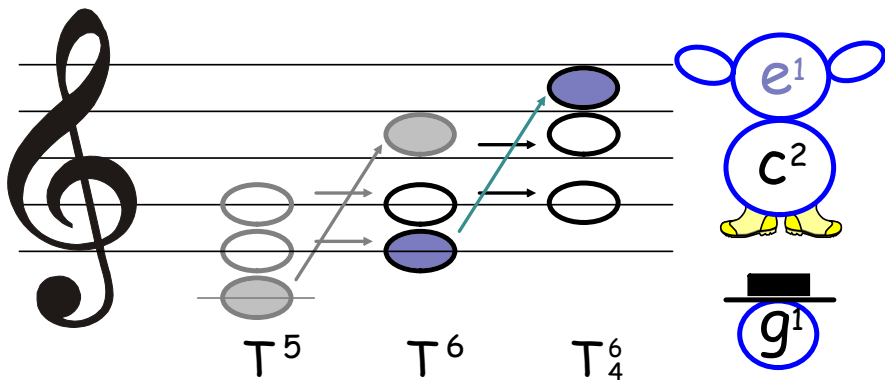
Tóny z akordu můžeme přesouvat (obracet) na jiná místa v notové osnově.

První obrat:

spodní c^1 přemístíme o osm tónů výš. Ostatní tóny e^1 a g^1 zůstanou na svém místě. Sestavili jsme nový akord - **tónický sextakord**. Označíme zkratkou T^6 .

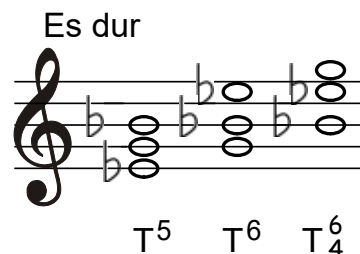
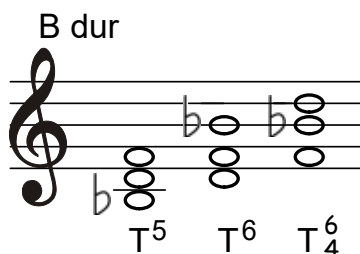
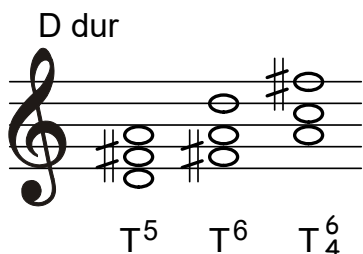
Z tónického sextakordu stejným postupem vytvoříme nový akord.

Druhý obrat:

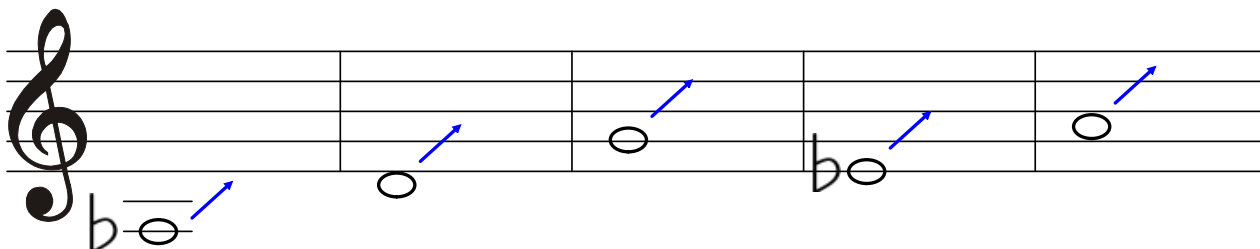
spodní tón e^1 z T^6 pošleme o osm tónů výš, ostatní tóny g^1 a c^2 necháme na místě. Sestavili jsme nový akord - **tónický kvartsextakord**. Označíme zkratkou T^4 .

Pokud je součástí akordu ještě \sharp nebo \flat , zapíšeme posuvku před každou notu zvlášť!

... procvič si zápis a obraty kvintakordu

Zapiš noty o osm tónů (o oktávu) výš:

Doplň vynechaná slova:

Tónický kvintakord sestavíme z, a tónu každé stupnice.

Akord označíme zkratkou

Přesuneme-li spodní tón z T^5 o tónů výše, vytvoříme 1. obrat.

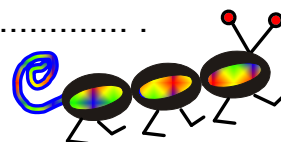
Jmenuje se

Akord označíme zkratkou

Přesuneme-li spodní tón z T^6 o tónů výše, vytvoříme 2. obrat.

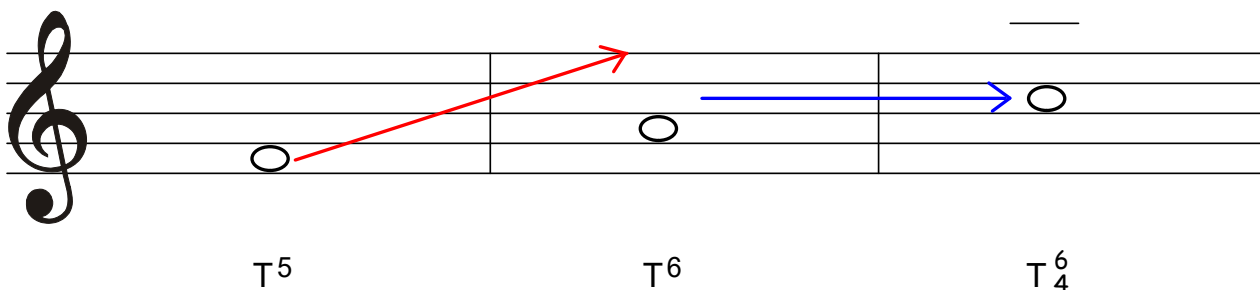
Jmenuje se

Akord označíme zkratkou

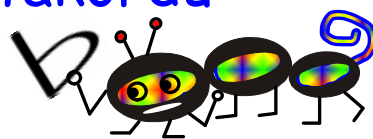

Kvintakord (T^5) **stupnice F dur** tvoří tóny, a

Dopiš chybějící tóny T^5 a obratů ze stupnice **F dur**:

... procvič si zápis a obraty kvintakordu

Škrtni, co je špatně:

- pokud je součástí akordu \sharp nebo \flat , zapisujeme posuvky • před, • za každou notu zvlášť.

Kvintakord (T^5) ze **stupnice B dur** tvoří tóny , a

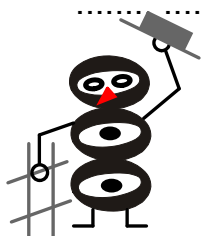
... procvič si zápis a obraty kvintakordu

Napiš slovy správný název: $T^5 =$

$T^6 =$, $T^6_4 =$

T^5 ze stupnice D dur tvoří tóny , a

..... Dopiš chybějící tóny v T^6 a T^6_4
napiš jména not

T^5 ze stupnice A dur tvoří tóny , a

.....
napiš jména not

Zapiš T^5 , a doplň chybějící tóny v T^6 a T^6_4 :

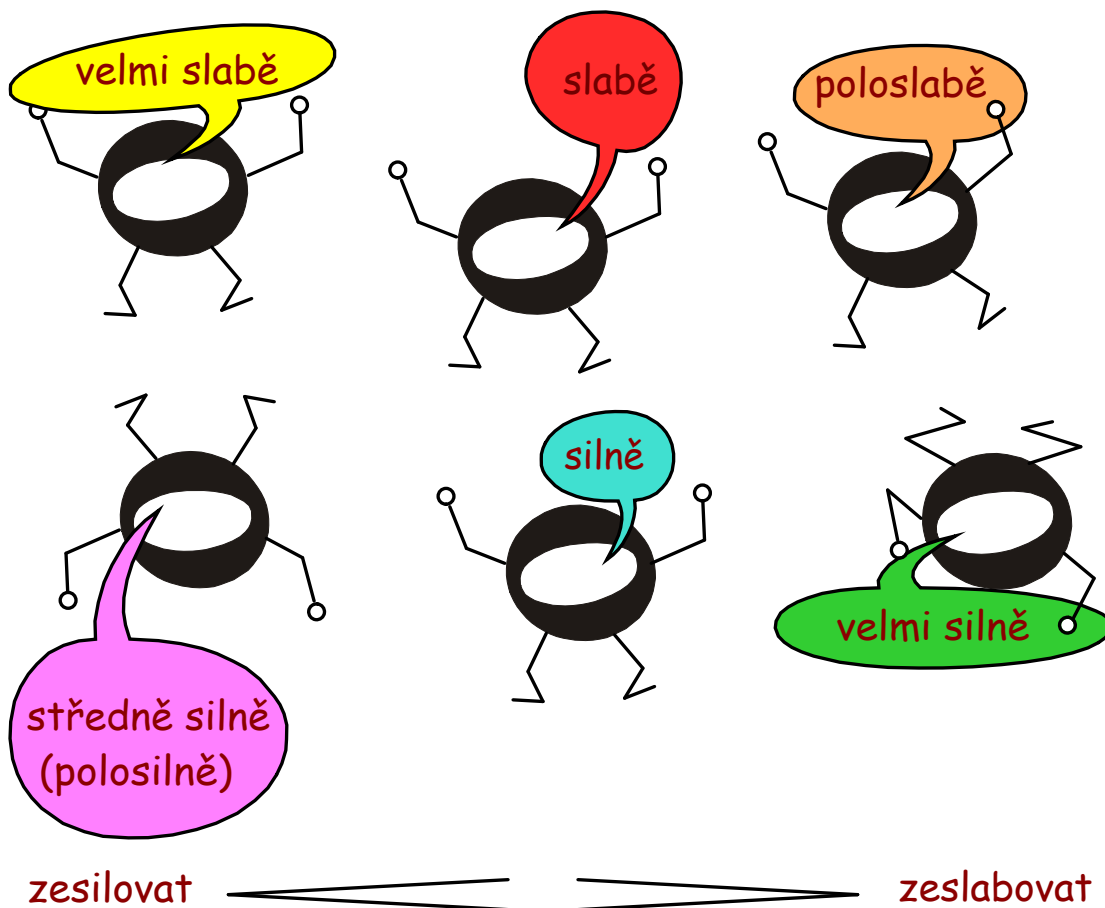
Ve stupnici E dur zakroužkuj tóny, které tvoří kvintakord. Pod každou notou napiš její jméno.

Do prázdných taktů zapiš T^5 a oba obraty. Nezapomeň na posuvky!

..... T^5 T^6 T^6_4

Dynamická, tempová znaménka a jiné hudební pojmy

Dynamika je střídání síly tónů ve skladbě. Abychom se dozvěděli, jak silně budeme hrát, musíme znát základní dynamická znaménka.

Tempo je rychlost, jakou je skladba zahrána. Abychom se dozvěděli, jak rychle budeme hrát, musíme znát základní tempová označení.

Adagio
pomalu

Moderato
mírně rychle

Allegro
rychle

zpomalovat
zrychlovat

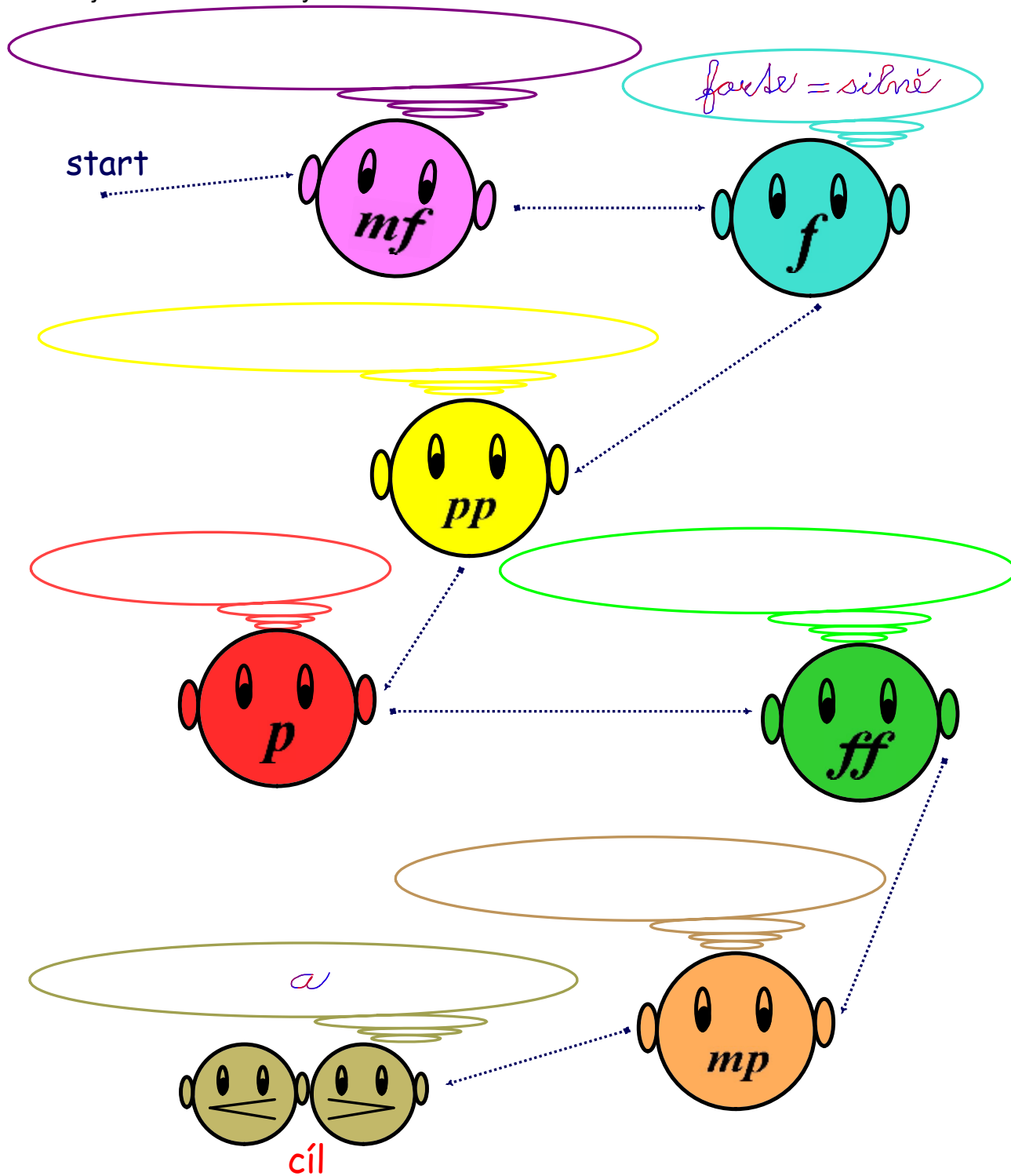
Jiná hudební znaménka

koruna = $\text{||} \cdot \text{||}$: $\text{||} \cdot \text{||}$ repetice =
prodloužení : opakování

1. | 2. |
prima volta, seconda volta =
první a druhý závěr

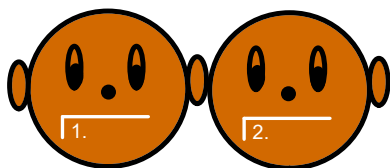
... procvič si hudební znaménka

Projdi se bludištěm a zapiš správný výraz hudební značky do stejně barevné bubliny:

... procvič si hudební znaménka

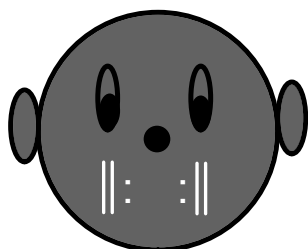
Do barevných rámečků doplň správný význam hudebních označení:

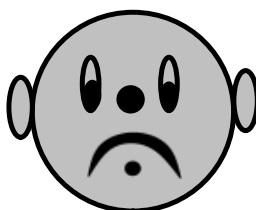

prima volta, seconda volta =
první
o druhý zázvěr

ritardando =

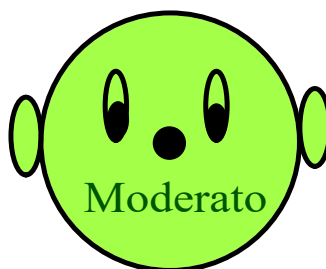

prodloužení

accelerando =

... opakujeme stupnice a předznamenaní

Předznamenaní zapíšeš

za nebo *basový* klíč.

Doplň vynechaná slova:

první křížek zapíšeme na linku

druhý křížek zapíšeme do mezery

třetí křížek zapíšeme nad linku

čtvrtý křížek zapíšeme na linku.

první béčko zapíšeme na linku

druhé béčko zapíšeme do mezery

třetí béčko zapíšeme do mezery

čtvrté béčko zapíšeme na linku.

Napiš předznamenaní těchto stupnic:

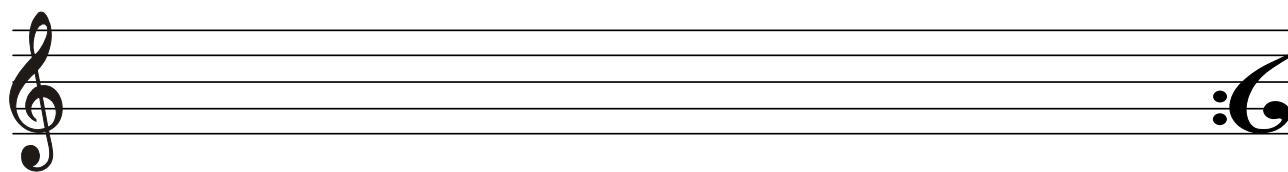
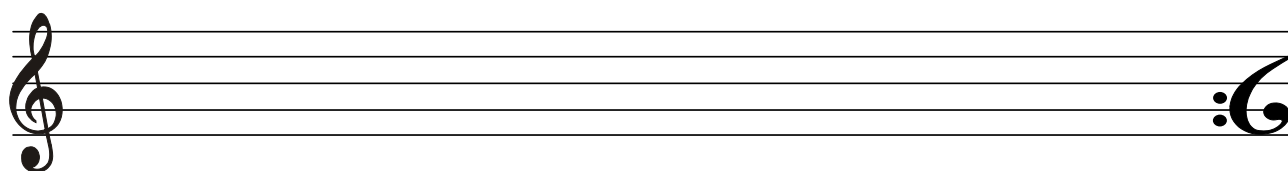
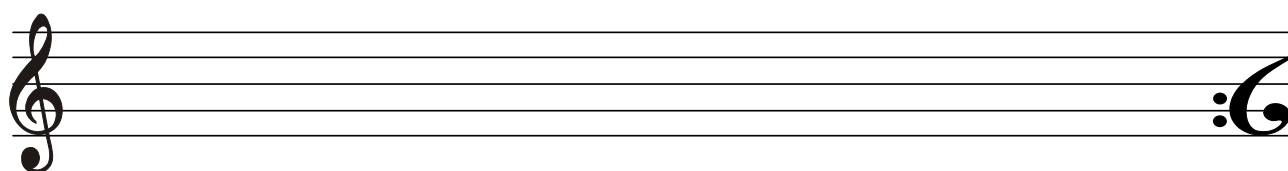
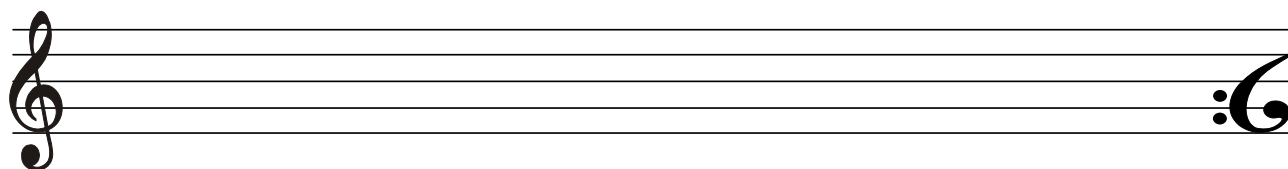
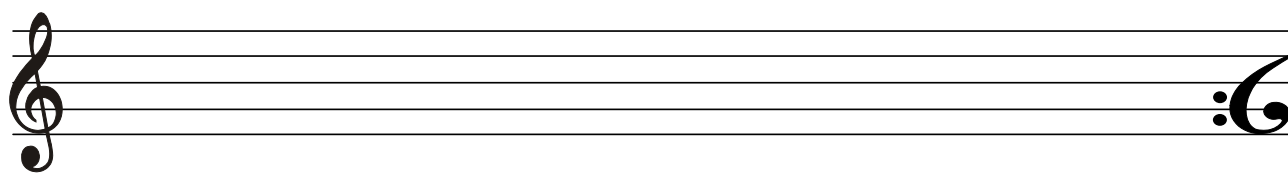
G dur	B dur	E dur	As dur

F dur	D dur	A dur	Es dur

Ze stupnic vyber a zapíš jednu s označením púltónů, jmény not a nezapomeň na akordy.

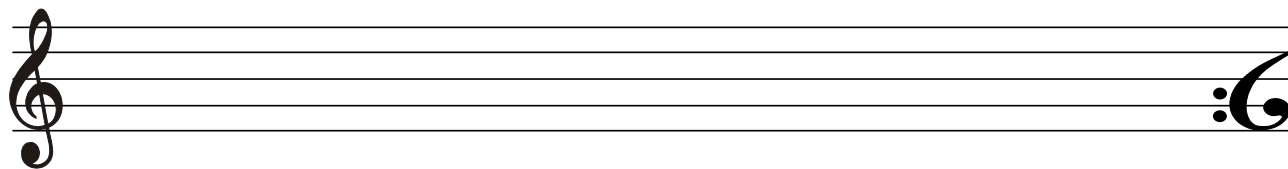
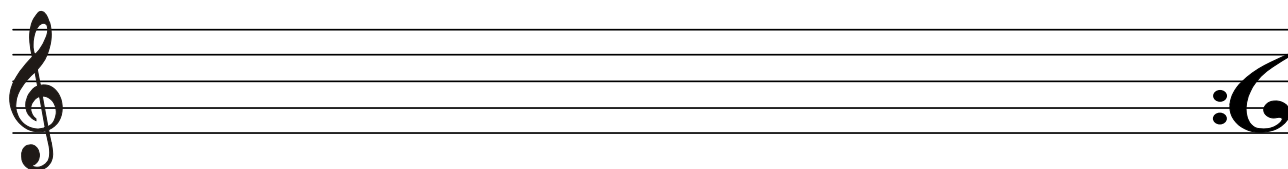
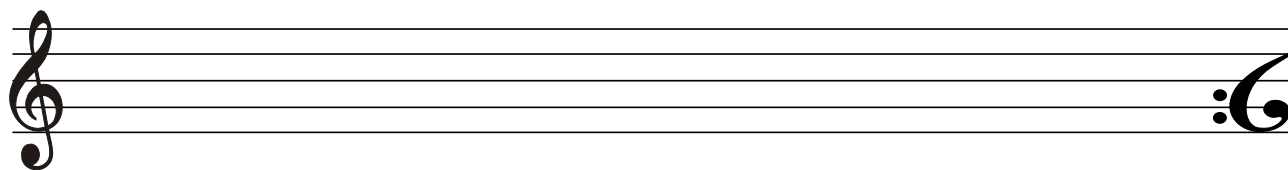
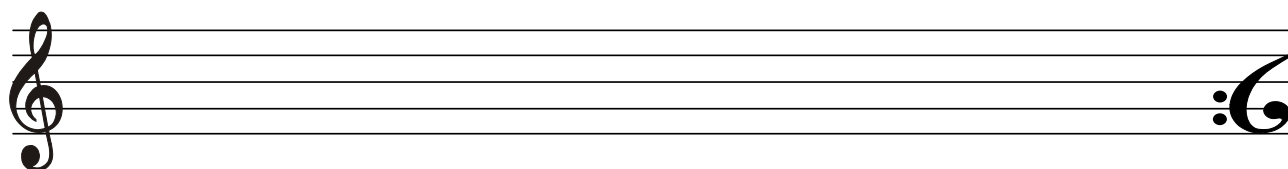
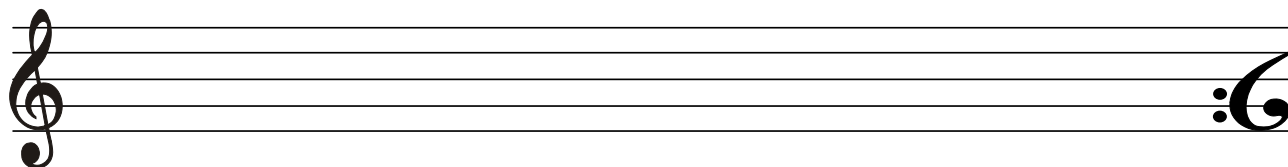
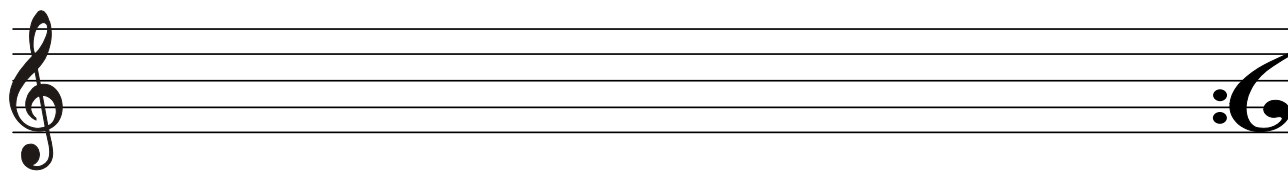
.....	T5	T6	T $\frac{6}{4}$

... notová osnova na opakování

... pro violoncellisty a klavíristy,
klavésisty a akordeonisty

... notová osnova na opakování

... pro violoncellisty a klavíristy,
klavésisty a akordeonisty

... už víš jak

1. zapsat předznamenání stupnic do čtyř křížků, do čtyř béček přesně do notové osnovy,
2. zapsat stupnice: F dur, B dur, Es dur, As dur do notové osnovy v notách celých s označením půltónů, jmény not, se zápisem T⁵ a obrátů za stupnicí,
3. poznáš předtaktí, triolu a synkopu v notovém zápise,
4. víš, co je stupnice durová, mollová a umíš zapsat stupnici a moll,
5. poznáš dynamická a tempová označení a jiná hudební znaménka,
6. zapsat vrchní noty intervalů prima až oktáva.
7. vyznáš se v rytmickém zápise, umíš doplnit takty ?

... jestli si
ještě něco
nepamatuješ,
koukni se znovu
do sešitu !

